

Belg.

42

2

Belg. 42 ~~4~~

DISSERTATIO

HISTORICO-POLITICA INAUGURALIS

CONTINENS

**HISTORIAM MARCHIONATUS VERAЕ
ET VLISSINGAE.**

THE

AMERICAN

AND

THE

OF THE

DISSERTATIO

HISTORICO-POLITICA INAUGURALIS

CONTINENS

**HISTORIAM MARCHIONATUS VERAЕ
ET VLISSINGAE.**

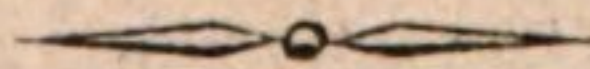
DISSEMINATIO

HISTORICO-TOPOGRAPHICA

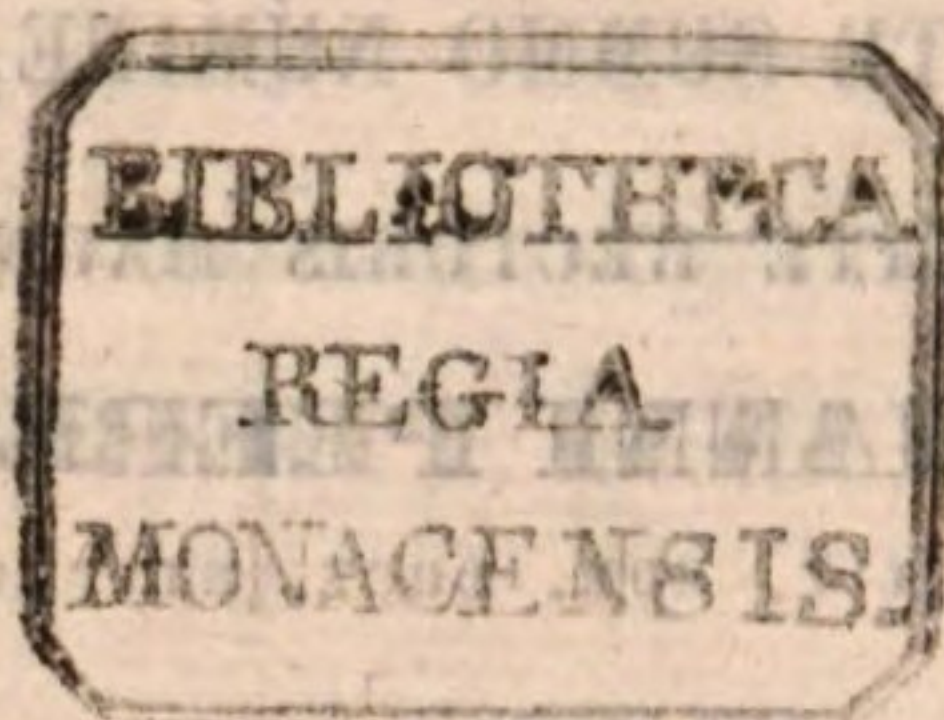
CONSTITUTIO

HISTORIAM MANCHINQVAM VERA
ET ALISSINAE.

DISSERTATIO
HISTORICO-POLITICA INAUGURALIS
CONTINENS
HISTORIAM MARCHIONATUS VERAЕ
ET VLISSINGAE,
QUAM,
ANNUENTE SUMMO NUMINE,
EX AUCTORITATE RECTORIS MAGNIFICI
PETRI HOFMANNI PEERLKAMP,
PHIL. THEOR. MAG. LIT. HUM. DOCT. ET PROF. ORD.,
NEC NON
AMPLISSIMI SENATUS ACADEMICI CONSENSU,
ET
NOBILISSIMAE FACULTATIS JURIDICAE DECRETO,
PRO GRADU DOCTORATUS
SUMMISQUE IN JURE ROMANO ET HODIERNO HONORIBUS
AC PRIVILEGIIS
IN ACADEMIA LUGDUNO-BATAVA
RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS,
PUBLICO AC SOLEMNI EXAMINI SUBMITTIT
JANUS PAULUS THEODORUS CAU,
LUGDUNO BATAVUS
AD DIEM XX SEPTEMBRIS MDCCCXXXVIII, HORA I—II.
IN AUDITORIO MAJORI.

LUGDUNI-BATAVORUM,
APUD C. C. VAN DER HOEK,
MDCCCXXXVIII.

EX TYPOGRAPHEO J. G. LA LAU.

PATRI

PRÆFATIO.

SACRUM.

Quoniam nunc aetas, quæ hactenus, in
loquacibus viris Doctorum, non reperitur, utque Academicæ
virescere possent, officium impendendum est, ut hincque
maximè posteriora attingantur, inveniendum, et corrigendum
semper aliqua discretione. Atque materiam electio,
ut deinde nunciamus, nostri tractatus, uti parvis, sic
fuerit, quæ cunctis sunt, et paullo seorsum quam spera

1845

1845

1845

PRAEFATIO.

Quinquennio elapso Studiis destinato, mihi, antequam lauream Doctoralem capessere atque Academiae valedicere possem, officium implendum erat, unicuique metam studiorum attingenti incumbens, conscribenda nempe aliqua dissertatione. Aequae materiae electio, ac dein argumenti nostri tractatio mihi perdifficiles fuere, quae caussae sunt, ut paullo serius quam spera-

—
veram et mihi proposueram Benevolo Lectori Specimen
meum offeram.

Quum autem tandem mihi in animo venerit quaedam de ORDINIBUS PROVINCIALIBUS ZELANDIAE dicere et eo cum consilio V. Cl. TYDEMAN adierim, ille mihi auctor extitit, quaestionem gravissimam huic argumento insitam, de MARCHIONATU nempe VERAЕ et VLISSINGAE, separatim et ex officio tractare.

Hoc est quod de argumento ipso praemonendum habuerim: unum illud addo, ut quicumque nostram dissertationem legere non recusabunt, tali eum dijudicent animo, ut errores vitiaque ejus, juvenili tribuant aetati.

Consilium autem hujus praefationis imprimis est, ut gratum meum animum palam erga Vos, quos Optimos Praeceptores mihi habere contigit profitear. Primo igitur Tibi V. Cl. VAN DER CHIJS, qui viam me ad scholas literarias munivisti, pro egregia tua institutione, pro sinceris et amicis consiliis, gratias ago quam maximas.

Vos etiam Praeceptores Honoratissimi BAKE, PEERL-
KAMP, NIEUWENHUIS et SIEGENBEEK, quibus quidquid
in Literarum studiis profecerim acceptum refero; ac-
cipite testimonia sincera mei erga Vos grati animi.

Unum autem, doleo, ex Prof. Fac. Lit. Hum., quem
mihi adhuc contigit habere Praeceptorem, mors atra
sub leges suas jam vocavit. At quamquam ei animum
significare nequeo gratum, tamen ea quae REUVENSIO
nostro debeo, numquam e memoria excident.

Nolite et Vos Viri Cl. TYDEMAN, VAN ASSEN, COCK
et THORBECKE, qui Jurisprudentiae praeceptis, tam
publica quam privata institutione imbuistis, gratias
sinceras recusare. Omnia quae in hoc genere doctrinae
proficiam Vobis debere sentio. Tua autem imprimis
Cl. TYDEMAN Promotor Aestumatissime, in me merita
verbis extollere frustra conarer. Tibi, qui auxilio,
consiliisque in hoc opusculo conscribendo mihi adfuisti,
plus debeo quam chartae committere valeam.

Praeceptores dilectissimi! Ex intimo animo appre-
cor, ut beatam et placidam Vobis D. O. M. det vitam,

—
*diuque incolumes Patriae et Disciplinae ornamenta esse
pergatis.*

*Vobis etiam Commilitones jam valedico! Et Vos im-
primis amici carissimi quos habui valetate! Vivatis diu
et felices, meique memores, idque Vobis persuasum
habeatis, me numquam vestrum fieri immemorem.*

CONSPECTUS.

INTRODUCTIO.

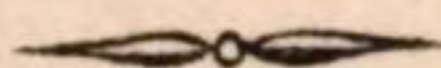
	Pag.
§ 1. <i>Derivatio et Significatio vocis Marchio</i>	2.
§ 2. <i>De origine Marchionum</i>	5.
§ 3. <i>De dignitate atque officio Marchionum</i>	13.
§ 4. <i>De Marchionatibus in nostra patria</i>	15.

CAPUT I.

DIVISIO PROVINCIAE ZELANDIAE. ORIGO URBIUM VERAЕ
ET VLISSINGAE: ALIAQUE, QUAE AD INTELLIGENTIAM
HISTORIAE HUIUS MARCHIONATUS FACIUNT.

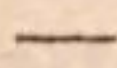
§ 1. <i>Divisio Zelandiae</i>	19.
---	-----

	Pag.
§ 2. <i>Divisio insulae Walchriæ</i>	21.
§ 3. <i>De urbe Vlissinga</i>	23.
§ 4. <i>De urbe Vera</i>	26.
§ 5. <i>De arce Zandenburg</i>	29.
§ 6. <i>Catalogus Dominorum Verae et Vlissingae</i>	30.
§ 7. <i>De Marchionum Verae et Vlissingae officiis ac juribus</i>	34.

CAPUT II.

HISTORIA MARCHIONATUS.

SECTIO I.

INDE AB ERECTIONE IN MARCHIONATUM USQUE AD MORTEM

GUILELMI I, 1555-1584.

§ 1. <i>Erectio Verae et Vlissingae in Marchionatum a CAROLO V.</i>	37.
§ 2. <i>Initia infelicissima Marchionatus</i>	39.
§ 3. <i>Venditio definitiva anno 1584</i>	41.

SECTIO II.

A MORTE GUILIELMI I, USQUE AD EXSTINCTIONEM MARCHIONATUS.

1584-1732.

Pag.

§ 1. <i>Successio Marchionum, usque ad mortem GUILIELMI III.</i>	44.
§ 2. <i>Lis de testamento GUILIELMI III. Marchionatus exstinctio</i>	46.

SECTIO III.

INDE A RESTITUTIONE MARCHIONATUS DOMUI ARAUSIACAE, USQUE
AD RERUM CONVERSIONEM 1747-1795. Pag. 67.

CAPUT III.

DISQUISITIO, UTRUM JURE MARCHIONATUS ANNO 1732
AB ORDINIBUS ZELANDIAE VI DOMINII EMINENTIS
EXSTINCTUS SIT.

§ 1. <i>De Dominio Eminente</i>	69.
---	-----

§ 2. <i>Disquisitio utrum Ordines Zelandiae id jus habue-</i> <i>rint, eoque hac in caussa uti potuerint</i>	72.
<i>ADDITAMENTUM</i>	85.

DISSERTATIO

HISTORICO-POLITICA INAUGURALIS

CONTINENS

HISTORIAM MARCHIONATUS VERAЕ ET VLISSINGAE.

INTRODUCTIO.

Omnis, quae a ratione suscipitur, de aliqua re institutio, debet a definitione proficisci, ut intelligatur, quid sit, de quo disputetur.

Hocce praeclari nostri Ciceronis consilium sequendum mihi visum est, antequam ad ipsum propositum accederem argumentum, DE MARCHIONATU VERAЕ ET VLISSINGAE; quare non abs re esse existimavi, primum universe aliquid dicere de *Marchionibus*.

Hunc in finem primum vocabuli etymologiam indicabimus.

§ 1.

Derivatio et significatio vocis Marchio.

Variae, hac etiam in re, ut fere in omnibus, sunt diversorum auctorum opiniones de vocis *Markgrafe* (1) etymologia. Composita est ex *marck* marca sive limes et *Grafe* Comes, ut indicaretur ad quale genus Comitum referri debeat, eadem ratione ac *Burggravii*, *Landgravii*, alique.

Dissensio versatur circa vocabulum *marck*, quod diversissime interpretati sunt. ALCIATUS in tractatu suo de *singulari certamine*, dicit: *marcam*, lingua Germanica *equum* significare, et hinc eum, qui copiis equestribus praepositus erat, *Marchio* dici. Sed merito eum refutaverunt LOYSEAU (2) et SELDENUS (3).

Alia in jure Feudali datur explicatio: »*qui de Marchia investitur, dicitur Marchio, dicitur autem Marchia, quia Marcha ut plurimum juxta mare sit posita.*» Haec interpretatio a plerisque Jctis, qui de feudis scripserunt, probatur v. c. a CALEFATIO (4). Rejicitur autem, uti par est, a P. DE MARCA (5) dicens: »*Marchionis vocabulum non est a mare, ut visum est ineptis feudis-*

(1) Utor vocabulo Germanico, quippe a Germanis reliquae Europae nationes hunc titulum desumserunt; Gallice *Marquis*, Anglice *Màrquis* vel etiam *Lieutenant of the marches*, Italice *Marchese*, Hispanice *Marques*.

(2) LOYSEAU des Seigneuries C. V.

(3) SELDENUS Tituli Honorum P. II. C. I.

(4) CALEFATI de Equestri Dignitate N°. III. Oper. Jctorum T. XVIII. et Feud. L. II. T. X.

(5) P. DE MARCA, Marca Hispanica pag. 298.

tis, qui solum orae maritimae comitem, dici Marchionem putant.” Idem fere testatur hac de re, LOYSEAU (1). Talis quoque interpretatio tantum de nonnullis valeret Marchionibus, de iis scilicet, qui provinciis praepositi fuerint maritimis v. c. marca Trevigiana in Italia.

Aliam interpretandi viam ingressus est H. COCCEJUS (2) »*Marchiones,*” sic scribit, »*a marca dicti sunt, quae non significat limitem, sed forum, eine markt, id est locum, ubi jus dicitur; sed* (et sic vulgarem tamen hujus vocabuli significationem amplecti videtur) *sed cum Reges imprimis limitum curam sibi reservarunt, Marchiis ibi constitutis, vox pro magistratu limitaneo accipi coepit.*” Apparet COCCEJUM revera existimare primariam *marcae* significationem esse *forum* non *limitem*, ac demum postea, magistratus, qui nomine regis, in aliqua provincia limitanea jus dicebat Marchionis nomine designatus fuisse, et sic huncce Comitem nomen suum, non situi provinciae, cui praeerat debuisse. STRUVIUS quoque refert apud mediae aetatis scriptores saepe *marcha* accipi sensu *territorii cum jurisdictione* (3).

Verum relictis nunc caeteris male petitis etymologiis, accedamus ad commemorandam eam interpretationem, quae merito a plurimis vera habetur auctoribus.

Marck igitur est vocabulum Germanicae originis, sive Celtica lingua, ut vult MEIBOMIUS (4), sive Teu-

(1) LOYSEAU l. l. p. 69.

(2) H. COCCEJUS Jur. Publ. Prud. p. 280.

(3) STRUVIUS Syntagma Jur. Publ. C. XX. § 28.

(4) MEIBOMIUS Res Germanicae T. III. p. 194.

tonica auctore DE MARCA (1), sive denique Gothica ut dicit ZASIUS (2) significans *limes* vel *terminus*. Hoc sensu vulgo accipi, ex multis probari potest locis. LINDENBROGIUS (3) v. c. verba ex annalibus Francorum citat ubi fines Baioariorum etiam *marcae* appellantur. Sic teste STRUVIO saepe *Marck-steine* usurpatur pro *gräntz-steine* (4); fuitque etiam apud Germanos in usu *Feldt-marck* i. e. *limes* agrorum (5).

Fere eodem redit, quod annotavit VAN LOON (6) »*een grens — dat is Markgraafschap*» et mox *marken dat is grenzen*. Laudat chartam divisionis Imp. CAROLI M. in qua *limites* et *marcae* vicissim usurpatae reperiuntur. Hisce tandem auctor addit »sic etiam insula *Marken*, in mare Meridionali nomen suum accepit i. e. insula limitanea.» Quae derivatio revera, in situ hujus insulae, fundamentum aliquod habere videtur.

Ex hac igitur vocis *marca* interpretatione, explicandum videtur, quare vicini populi interdum *commarchani* vocantur, uti patet ex legibus Bojorum teste LINDENBROGIO (7). Inde etiam verbum activum Gallicum *marchiner*, sive *marchir* pro vicinum esse »*qui signifie aboutir, être contigu,*» ut refert LOYSEAU (8).

(1) P. DE MARCA l. l.

(2) ZASIUS Epitome Feud. Oper. Jectorum T. XVIII.

(3) LINDENBROGIUS Corpus Leg. Germ. in Glossario in voce.

(4) STRUVIUS l. l. p. 917.

(5) LIND. l. l.

(6) V. LOON Aloude Hist. D. II. p. 74.

(7) LIND. l. l.

(8) LOYSEAU l. l. p. 69.

Fortasse hinc quoque provincia Gallica *la Marche* nomen suum habet, quippe sita, in finibus Pictavini (*Poitou*) et Biturigae (*Berry*), ita ut Comitatus Mark in Westphalia, quae fuit una antiquarum regionum limitnearum Germaniae in finibus Galliae Belgicae.

Haec de etymologia vocabuli sufficiant: inquirenda nunc erit origo Marchionum.

§ 2.

De origine Marchionum.

Quoniam certum est eos originem suam a Comitibus traxisse, necesse erit de iis nonnulla praemittere, ut rem melius intelligamus.

Non inquiremus, utrum vestigia Comitum in chronicis adsint variarum antiquitatis nationum: sufficiet, unde Europae medii aevi gentes hanc desumserunt dignitatem, indicasse.

Origo in Romanorum quaerenda imperio. Imperatores nimirum in satellitio habebant quosdam selectos viros, qui Comites, socii, vel adjuncti appellabantur. Fere semper fuere Consulares, Praetoriani, Senatores, similesque. VALERIANUS Imp. eos vocabat *Collegium Romanum*. Auxilio Caesaribus fuere opera et consiliis, tam in pace, quam bello; sive ut eleganter dicit TACITUS *in pace decus, in bello praesidium* (1). Mentio variorum Comitum, tum in Codice JUSTINIANO tum

(1) TACITUS Mor. Germ. C. 13.

THEODOSIANO, variis in locis fit, qui facile ad duas has primarias referri possunt classes :

I. Comites Illustres ; quibus annumerantur :

a. Comes sacrarum largitionum. Duo fuere, unus sacro, alter privato praepositus erat aerario, l. un. Cod. Just. de Quaest. et Mag. et Tit. 9. Lib. VI. C. Theod. l. 5. de fide test., l. 21. de appel. l. 11. de Senat. l. 14. de div. off. l. 3. de cursu publ. l. 41. de appel. C. T.

b. Comites rerum privatarum Tit. 9. L. VI. C. T. Patrimonium Imperatorum sub eorum erat dispositione l. 8. de jure fisci C. T.

II. Comites Spectabiles, inter eos recensentur :

a. Comes domesticorum l. 3. de domest. C. J. l. 2. 3. 5. de domest. C. T.

b. Comes stabuli l. un. de comit. C. J. l. 29. de annona C. T.

c. Comes sacri consistorii l. 12. de excus. mun. et L. XII. T. 10. C. J.

d. Comes sacri palatii L. XII. T. 13. C. J.

e. Comes Orientis l. 15. de poenis. l. 31. de appel. C. T.

f. Comites rei militaris L. XII. T. 12. C. J. l. 11. de div. off. C. T. Quibus annumerandi : Comes Aegypti l. 52. de cursu. Ponticae dioeceseos l. un. de Com. Macedoniae l. 2. sine censu. Asianae dioeceseos l. 1. fin. reg. Africae l. 13. div. off. Hispaniarum l. 4. de decur. Per Gallias ad Rhenum l. 9. de re mil. C. T.

Insuper autem diversitas graduum dignitatis inter eos fuit, quippe divisi in tres ordines ut refert EUSEBIUS (1): Κομήτων δ' οἱ μὲν πρώτου ταγματὸς ἡξίουںτες, οἱ δὲ δευτέρου, οἱ δὲ τρίτου μετεῖχον. VALESIIUS ad ea annotat, horum alii fuere intra palatium, alii in consistorio, alii Comites domestici: laudatque duas insignes inscriptiones, quae de his mentionem faciunt ordinibus. Saepe etiam discrimen ordinum in Cod. Just. et Theod. reperitur.

Magna inter auctores versatur dissensio de origine Comitum apud Romanos. Sed quamquam fieri potest jam tempore Reipublicae, familiaritatem aliquam hoc nomine indicatam fuisse, tamen pro dignitate aliqua, vocabulum *Comes* usurpatum esse non videtur ante imperium Caesareum.

Comitum nomen, aliis etiam significationibus apud auctores Latinos reperitur v. c. paedagogi honestiore vocabulo etiam Comites dicti sunt, uti exempla sunt in SÜETONIO (2). Vario quoque sensu acceptum in Pandectis occurrit, v. c. in l. 15. § 16. ff. de injuriis. l. 16. de off. Praes. l. 41. § 2. de Excusat. l. 4. de off. adses. l. 19. § ult. loc. cond.

Hicce titulus ex Romano Imperio, primum ad Germanos, quorum Imperatores Romanorum Caesares, in magistratibus instituendis, imitari studebant, dein ad omnes fere Europae nationes demigravit: quamquam autem diversa dignitas eo titulo indicabatur; nomina

(1) EUSEBIUS Pamphilus Vita Constantini L. IV. C. 1. Ed. VALESII.

(2) SÜETONIUS, Aug. C. 98. Tiber. C. 12. Claud. C. 35.

enim ut ait VITRIARIUS (1) retinuerunt, diversae autem fuere potestates (2).

In Germania titulus Comitis (*ein Grafe*) jam mature usurpari coepit pro iudice, qui e comitatu Regis mittebatur ut iudicia exerceret in urbibus vel pagis (3), erantque hi probatissimi viri, qui praefecti hisce Imperii partibus tam in civilibus, quam in criminalibus jus dicebant. Verumtamen latius eorum potestas sese extendebat, eratque duplex, *militaris* nempe et *Judicialis*. Quod ad primum, in provinciis Regis nomine militiam in auxilium ejus educere debebant, jussuque ejus expeditionibus praeesse; sic cum suis adjunctis sive centenis et ceteris copiis in bellum proficiscebantur. Si vero subditi nolebant, eos cogere debebant, quod si negligerent puniebantur. Quoad alteram partem satrapae et iudices supremi Regis erant, jura enim per pagos vicosque reddebant. Apparet ex *Capitul. CAROLI M.* Comites leges scire debuisse, ut aequum de causis iudicium ferre possent (4). Centenarii vel Officiales (*Zent-Grafe*) us dicebant in causis minoris momenti, in iis vicis quibus a Comite praefecti erant; causas vero capitales agere non poterant, neque homines in servitutem re-

(1) VITRIARIUS Inst. Jur. Publ. L. I. C. 14. § 1.

(2) Hinc forte nonnulli Comitum originem in Germania quaerere maluerunt, quam apud Romanos.

(3) Germania enim divisa erat in pagos, certas territorii portiones, quae Germanice *Gauen* dicebantur: cf. VITRIARIUS l. l. L. I. T. 17. § 3. Qui rursus in centenas et hae in decurias divisi erant. KLUIT Prim. Lin. Coll. Dipl. C. V. § 208.

(4) V. LOON l. l. D. II. p. 154.

digere. Habebant Comites notarium, qui judicia conscribebat. In forum jejunos venire debebat Comes, ac nemini licebat ei contradicere, cum sententiam pronuntiaret. Certam pecuniae summam de unaquaque causa habebat. Jus gratiae vero Comiti non compete-
tebat, neque etiam lites inter se ipsos et Episcopos vel Abbates decidere poterant, hoc enim Regi cum suis magnis vasallis relictum erat, ut patet ex Capitul. LUDOVICI PII (1). Saepe Comites nimis diligentes fuere in judiciis habendis, ita ut constitui deberet, annuo tres tantum dies fore judiciis destinatas. Sub-
jecti erant *missis Dominicis*, quae dicuntur, qui curam gerere deberent rerum ecclesiasticarum et regiminis imperii: sub CAROLO M. quotannis quater convocabantur; caeterum ipse Comes jus dicebat in suis *placitis* (*Landdagen*) (2). Denique cura quoque politiae Comiti mandata erat, nam fures, praedones, mendicos, similesque e provinciis arcere debebat, et si capiebantur, eos in carcere conjicere, qui hunc in finem in unaquaque provincia Comitibus dabantur (3).

Ad vitam autem hisce provinciis, vel pagis praepositi non erant; antiquitus tantum in unum annum mittebantur et ad nutum Imperatorum mobiles erant: sensim sensimque vero continuationem muneris impetrare, imo emere poterant, cujus rei in chronicis medii aevi plura adsunt testimonia. Salaria eorum primitus non magna fuere, quae tantum ex xeniolis sub-

(1) MONTESQUIEU E. d. L. L. III. C. 28.

(2) BILDERDYK Vad. II. uitgeg. door Prof. TYDEMAN, D. I. p. 107.

(3) VAN LOON l. l. D. II. p. 154.

ditorum, usu sylvarum, agrorum, aquarum aliorumque hujusmodi jurium proveniebant. Servos habebant, qui agros colebant.

Neque initio dignitas haereditaria fuit, nam si fidem suam diligenti ac sollicita administratione Regi ostenderant, provincias suas in feudum obtinuerunt, et dominium in iis juraque regalia (i. e. jura instar Regum) excercuerunt, *salvo* tamen jure, ne ad haeredes transirent (1). Verumtamen saepe accidit, ut filii, qui sese dignos exhibebant, in locum patris mitterentur (2).

Paullatim dignitas haereditaria esse coepit imprimis sub CONRADO I et OTTONIBUS. Verum jam temporibus Carolingis, Comitatus jure haereditario quibusdam militibus ob strenuitatem concessi sunt, sed rariora in historia hac de re sunt exempla, quorum duo affert VITRIARIUS (3), de Comitibus nempe WALDECCIAE et GLEICHEN. Historiam sublimationis Comitum, ut hoc addamus, breviter relatam legimus in Lib. I. Tit. I. § 1. Feud. hisce verbis: » *Antiquissimo tempore sic erat in Dominorum potestate connexum, ut quando vellent, possent auferre rem in feudum a se datum. Postea vero eo ventum est, ut per annum tantum firmitatem haberent. Deinde statutum est, ut usque ad fidelis vitam produceretur. Sed cum hoc jure successionis ad filios pertineret, sic progressum est, ut ad filios deveniret, in quem scilicet Dominus hoc vellet beneficium confirmare. Quod hodie ita stabilitum est, ut ad*

(1) VITRIARIUS l. l. Tit. 16. § 3:

(2) Idem l. l.

(3) Idem l. l. § 6.

omnes aequaliter veniat" (1). Sic etiam sensim, cum titulo Comitis, aliarumque dignitatum, major jurisdictio et potestas regiminis conjuncta sunt, et quamvis postea Duces, Comites, Marchiones, aliique fuerint, qui nihil aliud praeter titulum haberent, tamen nemo horum Principum reperitur, qui Dux, Comes vel Marchio dicebatur, cui non realitas territorii responderet, uti annotavit SELDENUS verbis KNICHENII (2).

In nostra patria, jam ab initio Comites, nomine Imperii, primum *Francici* dein *Germanici*, salvis juri-
bus feudalibus, fuerunt et manserunt Principes legitimi *superioritatem* (de souveraineté) habentes. Sic penes eos fuit potestas legislativa, quam soli tenebant, ita ut neque Ordines (*Staten*), neque Satrapae (*Stedehouders*), neque alii magistratus minores hic intervenire possent. Praeterea fruebantur potestate executiva ita ut:
1°. conferrent omnia munera et officia, quae ad provinciae, vel urbium regimen pertinerent. 2°. auctorisationem darent, ut suo nomine res ab alio exsequerentur, qui tamen Comiti rationes reddere debebant. 3°. haberent jus belli ac pacis: subditi secundum principia juris feudalis coacti erant in bello sequi Principem, quod *jus sequelae* (*heirvolging*) dicebatur. Denique apud eos fuit potestas judiciaria (quae si triadem politicam accipere nolimus ad potestatem executivam referenda erit). Sine jussu Comitis judicium non erat: tribunalia ab eo instituebantur. Suprema haec Comi-

(1) Multa hac de re quoque habet SMALLEGANGE Cron. v. Zeel. in Capite peculiari p. 213-215.

(2) SELDENUS l. l. P. II. p. 65.

tum potestas occasione inaugurationis, ab Ordinibus agnoscebatur. Plura hac de re videri possunt apud KLUITIUM (1).

Quaestio diu in Germania agitata erat, quaenam dignitas praevaleret Ducisne, an Comitis. Dux superior videbatur (et quid mirum apud nationes eo tempore tam bellicosas), quippe titulus honoris bellici. Tamen saepe dignitates aequales fere in historiaprehenduntur, quod inde explicandum suspicamur, quoniam ut in imperio Romano, sic etiam in Germania varii ordines fuerunt Comitum, tum aequales Ducibus, tum quoque inferiores.

Restat, hisce de Comitibus ipsis praemonitis, varia enumerare Comitum genera, ut sic nobis transitus fiat ad Marchiones. Jam CAROLO M. regnante, diversi fuere Comites, qui commode ad sex referri possunt classes:

1^a. Comites simpliciter sic dicti (*Slechte Grafen*).

2^a. Comites Palatini, alii origine ex jure feudali et cum territorio, alii vero non, ac sine territorio. Praecipui Comites Palatini sunt qui dicuntur ad Rhenum, qui non fuere Comites Palatii, verum *Palenz-grafen* i. e. Comites in limitibus imperii (2): et sic fere iidem ac Marchiones.

3^a. Comites Imperii: sine relatione ad feudum aliquod, (igitur plane titulus honoris, uti Comites hodierni) Landsassii etiam dicti (3).

(1) A. KLUIT Holl. Staatsreg. D. I. H. 2.

(2) BILDERD. l. l. D. I. p. 298.

(3) VITRIARIUS l. l. Tit. 17. § 17.

4^a. Marchiones.

5^a. Landgravii.

6^a. Castellani sive Burggravii. Quibus VITRIARIUS addit *Zent* vel *Centgravius* i. e. Comes pedaneus; *Raugravius* i. e. Comes in locis sylvestribus, et denique Comites Principes (*gefürstete Grafen*), qui tamen sunt senioris aetatis.

De quarta classe, relictis nunc aliis in § seq. videbimus.

§ 3.

De dignitate atque officio Marchionum.

Ex iis quae § 1 diximus, satis perspicuum spero erit vocem *marck* Germanice significare *limitem*, sive *territorium limitaneum*, indeque formatum esse vocabulum Latinum (medii aevi) *marca*, unde is qui Marcis illis praepositus erat Marchio dictus est: quae dignitas voce *Judex*, vel *Comes Limitaneus*, magis sermoni Latino congruente exprimitur.

Illi igitur Marchiones primitus ab Imperatoribus, vel Regibus Germanicis, in provincias vel urbes limitaneas mittebantur, ut fines regni tuerentur, hostiumque ingruentium arcerent incursus. Inde effici potest, munus eorum initio fuisse militare. Copiis etiam praeerant, quas in arcibus suis habebant, easque in bellum adducebant. Sensim sensimque tamen potestas eorum extensa est, obtinebantque administrationem civilem et jurisdictionem. Marchiones inter se distincti erant, nam:

- 1°. Nonnulli immediate sub Regibus,
- 2°. Alii sub Ducum potestate erant;
- 3°. Quidam denique Principum habebant dignitatem (1).

Diversitas ea forte caussa erit, quare tam frequenter quaestio mota est de ordine Marchionum inter dignitates: satis enim certum est, eos in Germania uti etiam apud nos, non vero in Gallia, neque in Anglia, inferiores fuisse Comitibus: verum ordo harum dignitatum, sive superior, sive inferior, quam maxime pependisse videtur ab officiis et muneribus, quae ipsis conferebantur. Quod si non recipimus, explicandum non videtur, quomodo in consistorio Regis alicujus Francorum primo sedebant Duces, tum Marchiones, dein Comites (2). In Anglia collocati erant Marchiones inter Duces et Comites, quod aegre ferebant, quia Marchiones neque prudentia, neque armis valentiores erant (3).

Jam supra monuimus, Marchiones ante CAROLUM M. ignotos fuisse, quamquam sunt, qui iis originem tribuunt Romanam. De uno tantum a CAROLO M. creato, relatum legimus Marchione nempe Vasconiae. HENRICUS vero I Auceps (4) anno fere 920, plures creavit Marchiones. Eo etiam tempore in Gallia Marchiones fuisse videntur: postea vero ibi titulus hicce pervulgaris

(1) MASCOVIUS Princ. Jur. Pub. C. 5. § 28-30.

(2) P. CALEFATI de Eques. Dign. N°. 119. op. Jct. T. 18.
M. FRECCIAE de subfeudis Baronum L. 2. p. 83 et 246.

(3) SELDENUS l. 1. P. II. II. p. 513.

(4) *Auceps* sic dictus, quia in venando ei nunciatum est Imperator creatus esse.

fuit, unde sine dubio SCARRONIO et MOLIERIO libuit eos tam saepe ludere.

In Germania celeberrimi fuere Marchionatus hi quatuor: BRANDENBURGI, MORAVIAE, MISNIAE et BADAЕ, quamquam multi alii minores, in diversis hujus regionis partibus inveniuntur. Sed plura nunc de iis memorare, nostrum non fert argumentum.

§ 4.

De Marchionatibus in nostra patria.

Fuere in Belgio olim tres praecipuae Marchionatus.
I. ANTVERPIAE, sive MARCHIONATUS SANCTI IMPERII.
II. BERGAЕ AD ZOMAM. III. VERAЕ ET VLISSINGAЕ:
quibus nonnulli addunt Marchionatum FLARDINGAЕ,
sed immerito, uti mox probare conabimur. Initium
sumamus de Antverpiensi.

Marchionatus Antverpiae.

Proprie Marchionatus Sancti Imperii Rom. Catholici dictus, verum a metropoli Antverpiae cognomen *Antverpiensis* derivavit. De tempore quo conditus est inter auctores non convenit: nonnulli jam ante JUSTINIANUM a THEODORICO Rege Francorum institutum esse tradunt: alii JUSTINIANUM ipsum auctorem ejus faciunt. Probabilior vero, atque universe etiam accepta eorum videtur opinio, qui OTTONEM II Imp. conditorem fuisse probaverunt, qui anno 973 amitam suam GERBERGEN viduam LUDOVICI DE OVERZEE Regis Galliae hocce Mar-

chionatu donavit. Post obitum OTTONIS Marchionatus cum LOTHARINGIA inferiori in possessionem GOTHOFRIDI DE ARDENNE venit. Dein ab Imp. HENRICO IV GOTHOFRIDO BULLIONENSI datus est. Ab hoc inde tempore Duces Brabantiae, Marchiones Antverpiae fuere : dein Reges Hispaniae, occasione nuptiarum PHILIPPI formosi cum JOANNA CASTILIAE (1).

Quousque olim Marchionatus sese extendebat, non patet, certe latius quam seculo 18°, quo eo pertinebant praeter Antverpiam, ejusque jurisdictionem, terrae Reyen, Landhoven, Arkel, Heerenthals, Geel, Hoogstraten et Turnhout (2).

Antequam nunc aliquid dicamus de altero a nobis memorato Marchionatu, quaedam observanda sunt de Marchionatu, qui dicitur *Flardingae*, quem alii ordine secundum tradunt.

WAGENARIUS noster et J. DOUSA (3), occasione belli anno 1046 HENRICUM III Imp. inter et Batavos, quum Imp. Dordracum occupasset et Flardingam obsederet THEODORICUM IV Marchionem Flardingae vocant. Inde opinio orta, olim extitisse Marchionatum Flardingae. Verum praeterquam quod in historia vestigia nulla hac

(1) Cf. universe de Marchionatu Antverpiae J. B. GRAMMAYE Antiquitates Brabantiae in Cap. *Antverpia*, p. 19, 20. et C. SCRIBANIUS Origines Antverpiae P. II. p. 67-69. C. BUTKENS Trophées de la Duché de Brabant T. I. p. 15. et in add. p. 10 et 22.

(2) Teg. staat van Braband p. 264 seq.

(3) WAGENAAR Vad. Hist. D. II. p. 158, 159. J. DOUSA Ann. L. 6. p. 282-285.

de re inveniuntur, causa hujus denominationis non longe quaerenda est. HERMANNUS CONTRACTUS non inficete coniecit hunc Comitem sic appellatum fuisse (forte ab auctoribus extraneis, rerum Hollandicarum indoctis), quia tam urbs ipsa, quam tota regio ad oram Mosae jacentes, ultimi fines imperii fuerint (1). Hinc plerique existimant, H. CONTRACTUM propterea eum Marchionem appellare, quia tunc Flardinga praecipua fuit urbs Hollandiae, ubi THEODORICUS IV quoque sedem suam tenebat. Sed praeterea insuetum plane non est Comites iis temporibus, saepe Marchiones appellari. Sic BALDUINUS CALVUS Comes Flandriae in Epitapheo quodam Gandavi anni 928 Marchio vocatur:

» Qui legis haec tu nosce, quia hic tumultatus habetur,
Marchio BALDUINUS, culmen honoris erat.”

Plura hac de re videri possunt apud HALMA (2). Satis autem ex dictis apparebit, nomen tantum Marchionis usurpatum esse, dignitatem autem revera non extitisse (3).

Marchionatus Bergae ad Zomam.

Olim terrae, quae hunc Marchionatum effecerunt, partes erant Comitatus de Stryen, quod feudum nulli Domino subjectum erat. Seculo 12° terrae Stryen Hollandiae adjectae sunt. Reliquae vero partes, inter quas territorium Bergae ad Zomam, cum Brabantia conjunctae sunt. Sic Berga ad Zomam sub dominis

(1) H. CONTRACTUS ad annum 1046.

(2) HALMA l. l. D. I. p. 236.

(3) BILDERDYK l. l. D. II. p. 14. nota 1.

venit, qui vasalli Ducum Brabantiae fuerunt. Dein dominos habuit e familia Lovaniensi. Anno 1533 a CAROLO V ad dignitatem Marchionatus erecta est, in gratiam Antonii nepotis JOANNIS BRABANTIAE, sive Glimes, nothi JOANNIS III Ducis Brabantiae.

Marchionatus in quatuor partes, nempe versus Occidentem, Meridiem, Orientem et Septemtrionem jacentes, divisus erat (1),

Marchiones, omnibus regaliis et privilegiis, excepta suprema potestate, quae penes Ord. Gen. erat, fruebantur: et quia feudum Brabanticum erat, Marchiones ad curiam Brabantiae Hagae-Comitis honorem praestare debebant.

Marchio judices et magistratus creabat. Quoad bona capite damnatorum jus publicandi, iisque utendi habebat, ita ut etiam jus gratiae, de quo tamen seculo 17° et 18° plus quam semel controversiae ortae sunt, quo facit placitum »*jegens het dragen van onbehoorlick geweer etc.*, in dato 6 Sept. 1661" (2). Balivus, (qui ibi nomen gerebat *drost of drossaart*) personam Marchionis representabat (3).

Sic pervenimus ad Marchionatum, ordine aetatis tertium, in patria nostra, de quo nunc e professo agendum erit.

(1) Teg. staat der Ned. D. II. p. 170-193.

(2) Gr. Pl. B. D. II. p. 2670.

(3) Teg. staat der Ned. D. II. p. 140-200.

CAPUT I.

**DIVISIO PROVINCIAE ZELANDIAE. ORIGO URBIVM VERAÆ
ET VLISSINGAE: ALIAQUE, QUAE AD INTELLIGENTIAM
HISTORIAE HUIUS MARCHIONATUS FACIUNT.**

§ 1.

Divisio Zelandiae.

Quaestionem de finibus Zelandiae, tum respectu Flandriae, tum Hollandiae, antiquis inter duos amnes Bornisse et Hedensee, quippe ad nostrum minus faciens argumentum hic intactam relinquimus: fusius hac de re egit Cl. J. J. LOKE (1).

(1) J. J. LOKE Diss. inaug. de Castellanis Zel. Lugd. Bat. 1792.
C. I. § 2. WAGENAAR Teg. staat van Zeel. D. I. H. I. in
nota. BILDERDYK l. l. D. I. p. 256, 229, 230.

Vulgo fines hujus provinciae ita definiuntur, ut in Septentrione insulis Goeree et Overflakkee, in Occidente mari Septentrionali, in meridie Flandriae et in Oriente Brabantiae finitima sit.

Jam mature duplex hujus Provinciae (ordine tertiae unitarum regionum) divisio nota fuisse videtur. Una nempe secundum jurisdictionem *Ecclesiasticam* (quae etiam antiquissima est) scilicet in quatuor hos Decanatus:

1^a. Bevelandiae Meredionalis.

2^a. Insulae Schouwen.

3^a. Insulae Walcheren.

4^a. Insulae Borselen (quae hodie pars est Bevelandiae Meridionalis) (1).

Altera vero secundum jurisdictionem *civilem* (wereldlijk) in duas magnas partes, secundum fluminis Scaldi cursum, quae jam nota fuisse anno 1168, apparet ex actis pacis FLORENTII III cum PHILIPPO FLANDRIAE Comite, nempe:

I. Zelandia in Occidente Scaldi (*Bewesterscheld*).

II. Zelandia in Oriente Scaldi (*Beoosterscheld*).

Prima pars continebat sex insulas:

Insulam Walcheren.

» Zuid-Beveland.

» Noord-Beveland.

» Wolfaartsdijk.

» Sint Joosland.

» Oost-Beveland.

(1) SMALLEGANGE Chron. v. Zeel. p. 407, 408.

Altera pars ex quinque constabat insulis:

Insula Schouwen.

» Duiveland.

» Tholen.

» Sommeldijk, pars insulae Overflakkee.

» Philipsland; et territorium Nieuw-Vosmaar in continenti.

Urbes dividebantur in majores, sive Comitales, quae jus suffragii in coetu Ordinum provinciae habebant, ut sunt Medioburgum, Zirisea, Romerswalia (anno jam 1574 ex ordine majorum digressa), Goesa et Thola; et in minores sive simplices ut Vera, Vlissinga, Westcapella, Domburgum, Brouwershavia (quae frustra anno 1622 conata est sessionem in Ordinibus obtinere), Cortegena et Sint Martensdijkia. Anno autem 1574 Vera et Vlissinga etiam in numerum urbium majorum ordinatae sunt, ut infra videbimus. Arнемуда eo tempore inter minores annumerata est, quae hucusque pagus fuerat.

§ 2.

Divisio insulae Walcheren.

Argumentum nostrum, accuratiorem insulae, in qua Marchionatus hicce situs erat, descriptionem requirit, quam caeterarum Zelandiae insularum. Duplici modo dividebatur: 1°. nempe in jurisdictiones urbanas (*stedelijke regtsgebieden*), et 2°. in quatuor diversa

aggerum vel aquarum regimina (*dijk- en polderbesturen*) (1).

Quoad primam divisionem observandum, ante annum 1574 totam terram rusticam (*platte land*), sub imperio stetisse Dispensatoris Generalis (*Rentmeester Generaal*), qualitate Balivi Supremi Zelandiae in Occidente Scaldi, qui tam domaniorum Comitum administrationem, quam jurisdictionem criminalem habebat, ut patet ex privilegio Regis MAXIMILIANI et PHILIPPI Archiducis 20 Januarii 1489. Verum GUILIELMO I. anno 1574 fidem urbium Verae et Vlissingae remunerante, in chora sua totam insulam Walcheren Dispensatori ademit, dividitque jurisdictionem territorii inter tres urbes Medioburgum, Veram et Vlissingam. Sic pertinebat ad jurisdictionem,

<i>Medioburgi.</i>	<i>Vlissingae.</i>	<i>Verae.</i>
Breedamme.	Ritthem.	Zandijk.
Bottinge.	Welzinge.	Kleverskerke.
Hoogelande.	Wester Souburg.	Lieve Vrouwen
Poppendamme.	Ooster Souburg.	Polder.
Grijpskerke.	Koudekerke.	Gapinge.
Kerkwerve.	Krommenhoeke.	Schelling.
St. Laurens.	Zoutelande.	Serooskerke.
Mariekerke.	Janskerke.	Oostkapelle.
Meliskerke.	Serboudinskerke et	Aachtekerke et
Ser Poppekerke.	Confiscationes	Confiscationes
	Westcapellae.	Domburgi.

(1) Teg. staat v. Zeel. D. II. p. 199.

Arnemudae, quae antea Medioburgo subjecta fuisset, nunc vero a GUILIELMO I inter urbes annumeratae, adjiciebantur Nieuwerkerke et Mortiere.

Quoad alteram attinet divisionem, quatuor fuere aggerum et aquarum regimina:

I^{um}. Dictum *de Oostwatering*; inde ab Arnemuda usque ad castellum *de Haak*.

II^{um}. Quod vocabatur *de Noordwatering*, vel quinque ambacti, a castello *de Haak* usque ad pagum *Zoutelande*: in qua parte situs est agger celeberrimus *Westcapellae*.

III^{um}. *Westwatering* dictum, a pago *Zoutelande* usque ad occidentem *Vlissingae*.

IV^{um}. Quod *de Zuidwatering* appellabatur, inde a *Vlissinga* usque ad *Arnemudam*.

Administratio eorum penes Judicos aggerum (*Dijkgraven*) et Juratos (*Gezworenen*) erat.

§ 3.

De urbe Vlissinga.

Regina et clavis Belgii.

CAROLUS V.

Si ordinem vetustatis observaremus, certe Vera primum teneret in describendo locum: verum suffragii in Ordinibus provinciae principatum agnoscentibus, Vlissinga praecedere debet.

Neque fabulas, neque conjecturas de nomine hujus urbis significatione ac derivatione, hic referre nobis

necessarium visum est, quippe omnia plane incerta, dubiisque nitentia fundamentis. Cupidis autem ea scire, satisfacient BOXHORNIIUS, SMALLEGANGE, aliique.

Potius nonnulla dicemus de origine Vlissingae. Hic distinguendum est inter veterem et novam Vlissingam. Vetus enim jam anno 620 vicus fuisse piscatorius traditur. Nova urbs anno demum 1227, teste BOXHORNIO (1), verum ut vult REIGERSBERGIUS anno 1395 in Chronicis invenitur (2). Situs admodum favorabilis prope mare, non tantum multos piscatores, verum etiam mercatores alliciebat et navigatores. Primi novae Vlissingae incolae fuere ii, qui veterem deseruerant, propter industriam, inde in novam urbem translatam.

Multa Vlissinga debuit GUILIELMO III Comiti Zelandiae, qui anno 1315 urbem pulcerrimo ornavit portu, multisque donavit privilegiis, quae anno 1477 a MARIA BURGUNDIAE emendata, auctaque sunt (3).

Maximam prosperitatis suae partem, piscatui halecis debuit, qui valde privilegiatus erat. Quotannis feriae judiciorum habebantur, dictae *feriae piscatus halecis*, per totum mensem Octobris. Praeterea anno 1444 PHILIPPUS BURGUNDUS, Vlissingae portorium magnum (*hoogen tol*) concesserat et insuper portorium halecis (*haring tol*), quod imponebatur secundum pretium halecis.

(1) BOXHORN Chron. v. Zeel. D. I. p. 181.

(2) REIGERSBERG bij BOXHORN D. I. p. 40.

(3) V. MIERIS Ch. B. D. II. p. 156 seqq.

Ante annum 1489 muris urbs nondum cincta fuisse videtur; eo autem tempore PHILIPPUS BURGUNDUS, eam muris, castellisque munivit, quae MAXIMILIANUS anno 1549 emendavit. Tempore MAURICII Marchionis, jussu ejus, urbs extensa est.

Neque in Chronicis nostrae patriae, infimum haec urbs tenet locum: praesertim tempore tyrannidis Hispanicae: fortiter ei repugnavit, ac una cum Vera, exemplum caeteris urbibus Zelandiae dedit, jugum Hispanicum abjiciendo, fidemque Principi Arausiaco, jurando. GUILIELMUS I hoc non parvi fecit, nam mense Martii 1574 hanc urbem, aequae ac Veram, privilegio donavit celeberrimo, quo simul sessionem in Ordinibus obtinere: quod privilegium legere possumus apud BOXHORNIIUM (1).

Usque ad annum 1452 urbs immediate stetit sub potestate Comitum (2): verum tunc a Duce PHILIPPO BURGUNDO, Vlissinga cum Westcapella et Domburgo omnibusque accessoriis vendita est HENRICO A BORSELEN domino Verae, ea conditione ut dominus Verae ejusque descendentes urbibus uterentur cum accessoriis in 17 annos. Anno autem 1477 a MARIA BURGUNDIAE,

(1) BOXHORN I. I. D. I. p. 195-203.

(2) Sic in Chronicis: sed apud VAN MIERIS Ch. B. T. IV. p. 824. invenimus epistolam Ducis PHILIPPI BURGUNDIAE diei 13 Martii 1425 qua dynastiam (*die Heerlickheyt*) Vlissingae, FLORENTIO A BORSELEN dedit, » *en dat gelijkerwijs WILLEM die te gebruiken plach.*” — Apud eundem auctorem T. IV. p. 311. relatum legimus, veterem et novam Vlissingam a^o. 1415, a Comite GUILIELMO VI, filio naturali LUDOVICO datas esse.

in gratiam WOLFARTI filii HENRICI, in feudum perpetuum, concessae sunt (1).

Cum autem sic sub iisdem dominis cum Vera venerit, reliqua quae adhuc dicenda forent, reservabimus in §§ sequentes.

§ 4.

De urbe Vera.

Fortuna

Summa in imum vertit.

AUSONIUS.

Probabilioribus nominis Verae derivatio, nititur fundamentis, quam ullius aliae Zelandiae urbis. Insula enim Noord-Beveland, latius olim sese extendebat versus insulam Walcheren. In priori hac insula, tum temporis erat pagus dictus Kampen et ubi nunc est Vera trajectus (*een veer*) (forte cum nonnullis aedibus), in pagum Kampen. Verum ille pagus jam anno 1532 fluctibus mersus fuit. Vera tamen abhinc Kampveere dicta est, quod nomen dein mutatum est in Veere (2). Tamen cl. ERMERINS l. l. in descriptione hujus urbis hanc quoque derivationem nominis rejicit:

(1) Alii contendunt, eum hisce urbibus donatum fuisse a PHILIPPO, propter merita, auxiliaque praestita in captu Deonanti. Cf. WAGENAAR l. l. D. IV. p. 86. et ERMERINS Oud. v. Zeel. in vita HENRICI IV.

(2) BOXHORN l. l. D. I. p. 212. et BOXH. op. REIGERSBERG p. 38.

quippe trajectus antiquo sermone significatur voce *trecht*, non vero *Veer*.

Tempus quando condita sit incertum est: ante annum 1280 tantum pagus fuit. Ex choris pertinentibus ad partem Zelandiae dictam *Bewesterscheld*, promulgatis Verae, patet Comitem FLORENTIUM V anno 1290 ibi sedem suam habuisse (1). Secundum REIGERSBERGIUM demum anno 1358 urbs facta esset, muris, castellisque munita, quamquam alii id jam anno 1290 factum fuisse volunt. Certum tamen est anno 1349 urbem fuisse mercatura florentem, quia eo tempore immunis fuit portoriis (2).

Haec urbs etiam famam nacta est tempore Hispanicae tyrannidis, fidesque praestita aequae ac Vlissingae a GUILIELMO I remunerata est, privilegio ejusdem fere tenoris (3), quo simul inter Ordines Zelandiae numerata est.

Necesse est hoc loco verbo monere de commercio celeberrimo Scotico, quod usque ad finem fere seculi praecedentis, multis vicissitudinibus, in hac urbe floruit. Anno enim 1474 illud commercium Verae Bruga translatum est (4). Causa hujus rei fuere nuptiae WOLFARTI VI cum Principissa MARIA SCOTIAE

(1) BOXHORN I. l. D. II. p. 88.

(2) Idem D. I. p. 216.

(3) Idem D. I. p. 228-235.

(4) Nempe antea Brugae fuit, ut patet ex scripto publico Comitis JANI BURGUNDI signato Yprae diei 30 Aprilis 1407. Prius adhuc Medioburgi constitutum fuisse videtur. BOXH. I. l. D. I. p. 223.

filia (1) JACOBI I, cum qua in dotem accepit Comitatum Bochane. Jusserat JACOBUS ne mercatores Scotici amplius Brugae sedem commercii constituerent, idque sub poena confiscationis. Plus quam semel Medioburgum, Antverpia et Roterodamum, conatae sunt illud commercium favorabilibus ad se allicere privilegiis: quod tamen, non nisi in breve tempus successit. Variarum, diversarumque merces objecta hujus commercii fuere v. c. carbones, coria, lana, fuligo caet. merces non transportabantur, monopolium enim Verae remansit, quod multos huc ducebat negotiatores. Habebant Scoti Verae tribunal cujus praeses erat Conservator (*de Conservateur*), qui jus dicere poterat in causis eorum, qui stapulae (*de stapel*) subjecti erant, tam civilibus, quam criminalibus. Utebantur legibus Scotticis, immunesque erant vectigalium; quae privilegia emanaverant e contractibus, emporia regia Scotiae inter et dominos, Marchionesque Verae, quorum unum refert BOXHORNIIUS (2). Inde ab anno 1700, unicus fons prosperitatis esse coepit illud commercium.

Aequae ac Vlissinga, haec quoque urbs primum sub Comitibus stetit. Jam anno 1235 Vera videtur paruisse domino cuidam, quod tamen cl. ERMERINS aliunde petiit, quam ex chronicis Zelandiae, quae deum anno 1280 WOLFARTUM I primum dominum Verae vocant, qua de re plura dicemus § 6.

(1) BOXH. tam D. I. p. 222. quam D. II. p. 213. dicit eam fuisse filiam JACOBI I. Cl. ERMERINS tamen JACOBI sororem vocat l. l. in vita WOLFARTI VI. PESTELIUS eam etiam filiam vocat Rep. Bat. T. III. p. 965.

(2) BOXH. D. I. p. 253-259.

§ 5.

De arce Zandenburg.

Sedes dominorum Verae et Vlissingae, jure separatam requirere videtur descriptionem, quam paucis absolvemus.

Hac arx prope Veram condita est anno 1280 a WOLFARTO I; ab eo inde tempore sedes ibi fuit dominorum Verae. Anno 1505 pro maxima parte flammis consumpta est, neque dein umquam in pristinum nitorem restituta. Fundamenta anno 1679 effossa, atque depicta sunt, qua occasione etiam sepulcra et sarcophaga (*doodkisten*) dominorum in sacello reperta sunt (1). Quid dein factum de ruinis adhuc superstitibus, conficere possumus ex iis, quae refert BACHIENE (2), qui ea, quae vidit anno 1735, sic describit: »*niets dan afgebroken stukken, van dik muurwerk en eenige verwulfdde kelders, behalve een soort van boerenwoning met een schuur en stalling voor beesten.*» Sic, ut AUSONIUS dicit, monumenta fatiscunt! Apparet primis temporibus etiam fuisse carcerem, in quo accusatos criminum capitalium conjiciebantur. Accurate tam internum, quam externum statum hujus arcis descripsit cl. ERMERINS (3). Principum, Regum, aliorumque illustrium personarum Zelandiam peregri-

(1) WAGENAAR l. l. D. II. p. 241 in nota.

(2) BACHIENE Vaderl. Geographie D. II. p. 897.

(3) ERMERINS l. l. p. 163-188.

nantium diversorium olim fuisse, inde constat, quod ibi anno 1298 JOANNEM Comitem Hollandiae; anno 1540 CAROLUM V; anno 1523 Regem CHRISTIANUM DANIAE; anno 1499 ERASMUM offendimus.

§ 6.

Catalogus Dominorum Verae et Vlissingae.

Videntur Comitis vasalli fuisse, et non *Baenrotz-Heeren*, ut alii contendunt: forte titulus eis tributus fuit, revera autem non fuere (1). Ex duobus familiis hae urbes suos dominos habuerunt. Primo e domo celeberrima Borsaliae, quae multas habuit stirpes, quarum natu major Suevica fuit, ex qua caeterae stirpes Borsalicae ortae sunt. Genealogia domus Suevicae incipit cum LUPOLDO filio FRANCISCI Comitis Sueviae, quem Imperator, THEODORICO I Comiti Hollandiae in auxilium misit, Danos e patria expulit et hanc ob causam dynastia Borsaliae donatus est. Ab eo inde tempore in Zelandia manserunt, ac tandem dynastiam primo Verae, dein etiam Vlissingae obtinuerunt.

Domini e familia Borsalica.

HENRICUS I. Quoniam illi domini Principes (*oppervorsten*) non fuere, chronica non tam accurata sunt

(1) TE WATER Hoog Adelijk Zeeland bl. 6, ubi laudat verba Grypskerkii.

in commemoratione eorum, rerumque ab iis gestarum: hinc explicandum, quomodo in Chronico BOXHORNII qui REIGERSBERGIUM secutus est, et SMALLEGANGII, qui semper BOXHORNIIUM descripsit, WOLFARTUS I primus dominus vocatur. Aliunde enim patet, jam anno 1235 HENRICUM I sub nomine domini Verae interfuisse ludis Equestribus (*Tournooi*)(1) Harlemi cum Comitibus Hollandiae, Cliviae, aliisque. Praeterea de eo nihil memoriae dignum reperitur. Insignia ejus eadem fuere, quae dein filii sui et nepotis, ea demum anno 1390 a HENRICO II mutata sunt, quae videre licet apud TE WATER, l. l. Uxor ejus fuit MARIA EGMUNDANA ex qua suscepit, WOLFARTUM I; qui anno 1280 a FLORENTIO V Comite, Veram et Zandyck emit uti patet ex epistola quadam, in qua quidem nominatim de Vera non dicitur, verum ex analogia confici potest eam urbem significari, imprimis ex hisce verbis *Sandyck Polre et ambacht Sandyck*. Sandyck enim ad jurisdictionem Verae pertinebat ut vidimus § 2. Praeterea olim Vera, quoad jurisdictionem ecclesiasticam, sacra cum Sandyk aliisque pagis commune habebat, ubi sacramenta sancti baptismatis, et coenae distribuebantur (2). Hanc dynastiam, quum a Comite in malum feudum accepisset, ita ut, eo sine prole masculina moriente, ad Comitem rediret, anno 1282 Beatrici Comitessae detulit, ut eam in bonum feudum reciperet, cum jure successionis, tam

(1) ERMERINS l. l. in vita HENRICI I. et TE WATER l. l. p. 35.

(2) Teg. staat v. Zeel. D. II. p. 240.

in masculina, quam in foeminina linea (1), quod probatum est a FLORENTIO V marito ejus (2). Vasalli servitutem ferre non potuisse videtur, quippe officia sua violaverit, quod crimen ei tamen remissum est (3). Virtutem suam bellicam in pugna contra Frisios Occidentales ostendit. Auctoritas ejus invidiam multorum excitabat, odium imprimis Dordracensium. Urbem eorum obsedit, verum interea anno 1299 Delphis interfectus est. Successit ei filius, WOLFARTUS II. Incursionem Flandrorum in insulam Walcheren repressit. Anno 1355 in bello contra Frisios prope Stavoram periit.

WOLFARTUS III. Patri suo incipientibus seditionibus Hoexiorum et Kabiljaviorum, successit. In gratiam hujus domini anno 1350 feudum Verae confirmatum est a GUILIELMO V Bavariae, epistola, in qua accurate fines et jura hujus dynastiae describuntur. (4) De ejus filio WOLFARTO IV nihil memoratu dignum reperitur, neque de successore HENRICO II fratre ipsius, cui successit HENRICUS III, qui sine liberis moriens dynastiam fratri suo WOLFARTO V reliquit, quo tempore feudum Verae et arcis Zandenburg, iterum confirmatum est a GUILIELMO VI Comite. (5)

HENRICUS IV successor fuit patris sui, qui anno 1445 Gandavi a Duce PHILIPPO, Eques aurei velleris

(1) Vasallus feudum reddere debebat, ut id jus acquireret.

(2) BOXHORN 1. l. p. 214.

(3) V. MIERIS Ch. B. D. I. p. 510.

(4) Idem D. II. p. 766.

(5) Idem D. IV. p. 39.

creatus est. Mercaturae valde favit, ac suis sumtibus naves construi fecit (1). Anno 1446 ei a rege CAROLO VII Galliae, dignitas Praefecti Supremi Classis (*Admiraal-Generaal*) delata est. Gratia fruebatur Ludovici XI, quod apparet e privilegio quodam anni 1465, Verae concessio (2). Eo tempore etiam confirmatus est in emtione dynastiarum Westcapellae, Domburgi et Vlissingae (3). Praeterea anno 1472 a Duce CAROLO partem accepit dynastiae Brouwershaviae, forte propterea, quod turbas Ziriseae factas sedavisset. Memoria hujus domini apud Veranos sancta mansit.

WOLFARTUS VI ei successit. HENRICUS auctor fuerat nuptiarum WOLFARTUM inter et MARIAM SCOTIAE, quae caussa mercatus Scoticae fuerunt, ut § 4 vidimus. Eques fuit aurei velleris. Anno 1477 dignitate Gubernatoris (*Stadhouder*) Hollandiae et Zelandiae investitus est. Cum eo, anno 1487 diem obeunte supremum Gandavi, stirps Borsaliae emortua est. Dynastiae in filiam WOLFARTI transierunt et cum ea in aliam domum. ANNA enim nuptias inierat cum PHILIPPO BURGUNDO.

Domini e familia Burgundica.

PHILIPPUS. Unus descendentium filii naturalis PHILIPPI BONI fuit (4). Virtutem ejus bellicam remunerata

(1) BOXH. l. l. p. 217.

(2) SMALLEGANGE l. l. p. 593-596.

(3) WAGENAAR Vad. Hist. D. IV. p. 86.

(4) TE WATER l. l., p. 174, 175 et ERMERINS in vita PHILIPPI, p. 1.

est dignitas Gubernatoris et Ducis Generalis (*Gouverneur en Kapitein Generaal*) Flandriae. Fuit etiam Praefectus Supremus Classis (*Admiraal*) Belgii. Vera eo tempore tam mercatura, quam navigatione floruit. (1).

ADOLPHUS filius PHILIPPI. Praeceptorem habuit celeberrimum ERASMUM. Fuit eques tam aurei velleris, quam Sancti ANDRAEI. Opulente vixisse ex eo confici potest, quod immenso aere alieno obruta bona sua filio suo MAXIMILIANO reliquerit.

MAXIMILIANUS. Statim post mortem patris Imp. CAROLUS V, ei munus Praefecti Supremi Classis (*Admiraal*) et Praefecturam Copiarum (*Generaal*) detulit. Postea etiam Gubernator (*Stadhouder*) Hollandiae et Zelandiae factus est.

Pervenimus ad eum annum, quo dynastiae Verae et Vlissingae in Marchionatum erectae sunt: qua de re agendum in Cap. seq.

§ 7.

De Marchionum Verae et Vlissingae officiis et juribus.

Antequam huic Capiti finem imponamus, necessarium erit verbo monere, de officiis et juribus Marchionis Verae et Vlissingae, ut ea, quae inde explicanda sunt in Cap. seq. melius intelligantur.

(1) Cf. ejus insignia apud ERMERINS, p. 26 et in tabulis apud TE WATER et SMALLEGANGE.

Magistratum creatio tota penes Marchionem erat, veluti Balivi, Consulum, Scabinorum et Consiliariorum. Balivus in vitam creabatur, nisi Marchioni placeret ei alium substituere. Quotannis die 15 Aprilis ex albo (*nominatie*) viginti quatuor Consulum et Scabinorum, Marchio duos Consules et novem Scabinos eligebat, qui collegium efficerent ut dicitur *van Wet en Raad*. Abactus (*Secretaris*) etiam ab eo creabatur: designabat quoque Scabinos qui collegium, *van kleine zaken* dictum, formarent. Denique Praefectum custodiae (*Bevelhebber der Bezetting*) constituebat, multaque alia munera minora distribuebat v. c. apparitoris (*Stads Bode*), praeconis (*Omroeper*), custodis carcerum (*Cipier*) caet.

Varia multaque fuerunt Marchionum jura, uti apparet ex literis investiturae: constabant praecipue: »*in alle jurisdictie, hooge, middele en lage. Excijnsen, vont, bastaerde, onbehoorde en onbeheerde goederen, exue, zeedrift en laghaen, het regt van den brandt van de buijten- en binnen-tonnen, van de maelderije, den hooft- en de vischtol, mitsgaders nog alle andere asistenten, francisen, reghten, profijten, emolumenten en vervallen.*» Praeterea in urbe Vera, Marchio duas molas frumentarias habuit, eique trutina (*de waag*), ac duae cavae curiae pertinuerunt; multaque alia, quae a Quaestore ejus administrabantur (*Rentmeester der Markgrafelijke Domeinen*).

Neque etiam Marchionum auctoritas ac potestas minuebatur dignitate Primi Nobilis, quam MAXIMILIANUS, PHILIPPUS et GUILLELMUS I jam gesserant, sed demum

anno 1596 in gratiam MAURICII ab Ordinibus Zelandiae confirmata est (1), sub ea tamen conditione » *dat zij die weerdigheid voor als nog niet willen houden voor gebonden of geaffecteerd aan eenige huijzen, plaatsen, of personen en familien; en dit onverminderd een iegelijks geregtigheid.*” Dein die 7 Augusti 1660 Ordines Zelandiae GUILIELMO III dignitatem Primi Nobilis detulerunt, eadem autem conditione, quo anno 1596 (2). Simili modo denique anno 1747 privilegium Primi Nobilis GUILIELMO IV redditum est (3). Primus Nobilis tam in coetu Ordinum, quam in collegio delegatorum Admiralitatis delegatum habuit, qui eum representaret, quemadmodum ut in concilio Ordinum Generalium, in camera Rationalium Provinciali, atque in concilio Ordinum Walchriae.

(1) Notulen van Zeeland, v. 15 Maart 1596.

(2) Not. v. Zeel., 7 Aug. 1660.

(3) Not. v. Zeel., 16 Mei 1747.

CAPUT II.

HISTORIA MARCHIONATUS.

SECTIO I.

INDE AB ERECTIONE IN MARCHIONATUM, USQUE AD MORTEM

GUILELMI I, 1555-1584.

§ 1.

Erectio Verae et Vlissingae in Marchionatum a

CAROLO V.

Antequam CAROLUS V imperium Belgii filio suo PHILIPPO II cederet, placuit nonnullos nobiliores Belgas, novis illustrioribusque donare dignitatibus (1). Merita quoque per 25 annos sibi a MAXIMILIANO BUR-

(1) Liberalis admodum fuit CAROLUS V in expendendis titulis et dignitatibus, minus vero in concedendis subsidiis pecuniariis, quae tales requirunt honorum tituli.

GUNDO, domino Verae praestita, tam in gubernatione provinciarum Hollandiae, Zelandiae et Ultrajecti, quam Praefectura copiarum maritimarum Belgicarum, remunerare voluit (1). Aliquomodo illud jam fecerat anno 1546, quo MAXIMILIANUM equitem aurei velleris creaverat Ultrajecti (2). Decrevit igitur has urbes cum omnibus accessoriis in Marchionatum erigere, dominumque titulo ac dignitate Marchionis honorare (3), idque fecit Bruxellis die 21 Octobris 1555 literis quas refert BOXHORNIIUS (4). Inchoat hanc edictalem epistolam Imp. reddendis rationibus, quae eum impulerant: accurate dein describit, quaenam urbes, pagi, ambactus caet. efficerent Marchionatum, sc:

I^o Urbs Vera cum arce Zandenburg et 300 Jugera terrae.

II° Pagus dictus *de Polder*, cum agris, aliisque accessoriis.

III° Regio arenosa dicta *het Schorre*.

IV° Urbes, territoria et dynastiae Vlissingae, Westcapellae et Domburgi.

V^o Aedes et feudum Popkensburgh et Duijnbeecke.

VI° Ambactus quas MAXIMILIANUS possederat, uti Zandijck, Serooskerke, Clewaarskerke, Koudekerke, Biggenkerke, Krommenhoeke, Hooge-

(1) Minime amore Ordinum et incolarum Provinciae Zelandiae fruebatur: forte tribuendum persecutioni Protestantium.

(2) ERMERINS in vita MAXIMIL. p. 80.

(3) De corona Marchionali floribus et margaritis ornata cf. DE ROUCK Ned. Heraut, p. 105.

(4) BOXH. l. l. T. II. p. 508 seq.

lande, Willinckwerve, St. Janskerke, Serpoppekerke, Westkappel-buiten, Westkinsdorp, Oud Vlissingen, Welsingen. (1).

Tum tradere pergit quatenus sit natura Marchionatus, sc: 1° quod sit feudum Hollandiae Comitatus; 2° quod sit feudum individuum exceptis decimis (*tien-den*). Porro enumerat officia a Marchione Comitibus praestanda nempe: 1° Honor et iuramentum fidei. 2° Solutio usurarum, vectigaliumque. 3° Solutio impensarum occasione investiturae factarum. 4° Descriptio topographica Marchionatus. 5° Curam gerere debuit Marchio, epistolam investiturae confirmari a camera rationum (*rekenkamer*) curiae feudalis Hollandiae. Denique omnes MAXIMILIANUM Marchionem consalutare jubet.

§ 2.

Initia infelicissima Marchionatus.

Nonnulli, teste BOXHORNIO (2) alibi causam hujus erectionis quaesierunt quam in desiderio CAROLI V merita praestita remunerandi, ac contra tribuerunt astutiis aulicis Hispanorum, dicentes quod Hispani volebant, nobiliores Belgas suas opes luxuria et lautis dilapidare impensis: hunc in finem eos illustribus titulis et

(1) Dein vero Westcapella, Domburgum, aedes Popkensburgh et feudum Duijnbeeke, a Marchionatu disjunctae sunt.

(2) BOXHORN l. l. T. I. p. 224. SMALLEGANGE l. l. p. 572.

dignitatibus honoratos videre cupiebant. Quid hac de re sit non nostrum est dijudicare, verum si pro augurio haec habenda erit conjectura, certe eventus non fefellit: jam enim ipse MAXIMILIANUS tam opulente vixit, tantasque et inutiles fecit impensas, ut in fine vitae suae egestate premeretur et immenso aere alieno obaeratus moriretur. Apparet ex iis quae BOXHORNIIUS de eo annotat, MAXIMILIANUM fuisse virum, qui publicam revera privatae anteponebat salutem: dolendum autem, eum viam perniciosam hac in re ingressum esse. Gloriam tamen cupidus admodum fuit, quod imprimis inde patet, quod sibi dignitatem Primi Nobilis in Ordinibus assumserit. Testamento suo jam anno 1533 confecto, haeredem omnium bonorum suorum instituerat (deficientibus propriis descendentibus) MAXIMILIANUM DE HENNIN, filium sororis suae senioris ANNAE BURGUNDAE et JOANNIS DE HENNIN Comitis DE BOSSU, quem etiam testamento, tutorem nepotis sui nominaverat, si antequam ille aetatis annum 25 attigisset, obiret. Hanc ultimam voluntatem invenimus apud BOXHORNIIUM (1). MAXIMILIANO anno 1558 moriente, statim JOANNIS DE HENNIN haereditatem adiit ac tamquam Marchio agnoscebatur. MAXIMILIANUS autem DE HENNIN major factus, die 10 Januarii 1561 concedente Curia Mechliniense haereditatem repudiabat. Curia statim curatorem provisorium instituebat (2). Verum MAXIMILIANI

(1) T. 1. p. 225.

(2) ERMERINS l. 1. in descriptione Verae p. 98 laudans locum e manuscripto GRIJPSKERKII.

creditores, ut ex pretio solverentur, a Curia Mechliniense (1) venditionem bonorum sub hasta impetrabant, quam decreto anni 1566 obtinebant. Emtor fuit Dominus ab Auxi, qui tamen Marchionatum PHILIPPO II cedebat, sub ea autem conditione, ut debita MAXIMILIANI hypothecae in Marchionatum datae, solverentur (2). Interim PHILIPPUS nomine suo Comitem de MEGEN, Verae Marchionem inaugurari jussit. (1) mmm

Verum annus 1572 tam famosus in Chronicis, crudelitate et saevitia ALBAE caussa fuisse videtur, quare debita non solvebantur. Creditores de novo venditionem requirebant: ad curiam supremam Hollandiae et Zeelandiae sese convertebant, atque venditionem provisoriam obtinebant: sic nunc dynastia Vlissingae emebatur a JACOBO BOUWENSZ. Consule, nomine magistratus urbis et dynastia Verae a JACOBO CAMPEN (3). Creditoribus autem nondum satisfactum esse apparebit e § seq.

§ 3.

Venditio definitiva anno 1581.

MAXIMILIANI creditores rem ad finem usque persequi volebant. Iterum curiam adierunt, quae die 12 Maji 1581 venditionem definitivam decrevit. Venditio in diem 27 et 29 Junii indicabatur, cujus rei publicatio-

(4) Tum temporis curia suprema Belgii.

(5) Forte intererat PHILIPPI eas habere urbes, quippe limitaneas.

(1) Vlissingae in caupona *het Hart*. Verae in caupona *de Roos*.

nes, tam Hagi, quam in aliis regionibus fieri curaverunt. Simulatque hoc cognitum erat, Archidux MATHIAS postquam concilium Status consulasset, epistolam curiae misit, in qua venditionem dissuadebat, quia non tantum noxium videbatur Hollandiae et Zelandiae, verum universe Provinciis Unitis, hasce dynastias tali modo dominium fieri posse privatorum, vel extraneorum (1). Curia hanc epistolam manu duorum Consiliariorum (PELGRIM VAN LOON et NIEUWBURG) ad Ord. Hollandiae, Amstelodami congregatos misit, ubi etiam delegati Zelandiae (*ter Generaliteit*) convocati erant, quibuscum res communicabantur, ut eam Ordinibus Zelandiae denunciarent, iique de ea consulere possent. Delegati curiae, utrum mandatis Archiducis obsequi deberent rogabant, simul autem petentes ut Ordines deliberarent, qualem emtorem admitterent et comprobarent. Post diuturnas deliberationes, tandem Ord. Hol. decreverunt curiam non esse sub Archiduce, quare cum venditione pergi poterat, dummodo curarent neminem fore emtorem nisi iis consentientibus (2). Contra Ord. Zelandiae, moti quidem eodem metu, verum nimis anxii venditionem praevenire cupiebant ac ut transigeretur proponebant. Hoc tamen effectum caruit, praevaluitque Ord. Hol. sententia. Illi ut eo magis securi essent, meliusque promissum tenere possent, decreto 26 Junii GUILIELMUM I ad emtionem impulerunt hisce

(1) WAGENAAR Vad. Hist., D. VII. p. 383. Leven van WILLEM I, door ****, D. III. p. 438.

(2) Resolutie v. Holland, 20 Mei 1581.

memorabilibus verbis: » *Omme nochtans daar inne te voorzien dat sijne Excellentie daar af kooper soude mogen blijven — is bij forme van advies en op het goed behagen van de Staten verklaart, dat de Gedeputeerden van Sijne Excellentie sal mogen werden aangegeven, de koope van de voornoemde Heerlijkheden niet te willen nalaten omme 8 of 10,000 Gl. min ofte meer etc.* » (1). Sic omnibus hisce obstaculis spretis, venditio dictis diebus tamen facta est. Dynastia Vlissingae 27 Junii pro 75,000 Fl. Car. et sequenti die Vera cum arce Zandenburg pro 74,000 Fl. Car. a GUILIELMO I emtae sunt.

Mensis jam Augusti die 8, Verae solemniter GUILIELMUS I Marchio inauguratus est. Nummi argentei hunc in finem cusi de atrio curiae populo spargebantur, in quorum anteriori facie collocatae sunt duae manus colligatae, Mercurii scipionem tenentes cum hisce verbis in margine *Auxilia humilia firma consensus facit*: altera insignia Principis Arausionensis et Vlissingae exhibet, ac in margine *Nodus Indissolubilis* (2). Non mirandum talia festa magnos requisivisse sumtus. Ord. Zel., quando Princeps in hac provincia degebat solebant sumtus, tum itineris, tum reliquarum consumtionum solvere. Delegati Verae et Vlissingae, nunc extraordinarias festorum expensas inter ordinarias annumerare voluerunt; verum caeteri Ordines, quippe aegre

(1) Resolutie v. Holl., 26 Junij 1581. Cf. de Deductie, p. 115.

(2) BOXHORNIIUS duos hosce confundit nummos, quod apparebit, tum si attendimus ad anni numerum, tum si evolvimus v. Loon, Ned. Hist. Pen. D. I. p. 396.

ferentes inaugurationem locum habuisse, constituerunt Veram et Vlissingam extraordinarias solvere debere, quod etiam factum esse merito conjicere licet.

Non diu Fundator Libertatis dignitatem Marchionis gessit. Jam, enim tres annos post die 10 Juliis Delphis interfectus est.

SECTIO II.

A MORTE GUILIELMI I, USQUE AD EXSTINCTIONEM MARCHIONATUS

1584—1732.

§ 1.

Successio Marchionum usque ad mortem GUILIELMI III.

Mortuo GUILIELMO I sequenti anno MAURICIUS ei in Marchionatum successit, *consentientibus* Ordinibus Generalibus, nam sic interpretanda sunt verba decreti Ord. Hol. diei 6 Octobris 1585, uti observat Cs. VAN WIJN (1), non vero proprie ei hanc detulerunt dignitatem, quamvis pater ejus testamento ei Marchionatum dedisset. Anno demum 1588 magno gaudio civium Verae inauguratus est, neque minora quam anno

(1) V. WIJN caet. Bijv. en aanm. op het VIII D., p. 98 van WAGENAAR, Vad. H.

1581 tum celebrata sunt festa. Nummi quoque argentei sparsi, qui in una facie insignia MAURICII et urbis Verae gerunt, cum hac inscriptione *Nodus Indissolubilis*; in aversa parte manus ensem tenens incisa est et in margine MAURICII symbolum *Je Maintiendrai*. Hac occasione etiam duae hae factae sunt incarnationes, una lingua Latina hujus tenoris:

*DICat Io pæan aC pLaVsIbVs aëre pVLlet
VerIa, MaVrICIo prInCIpe Læta fVo.*

altera sermone vernaculo ita audiens:

*den tWIntIChten noVember Is bLYde en VaLLiant
tot erfheere bInnen der Vere gehVLt
den edeLen graef Van NaffoV, troVWe en Constant,
hoe seer sYn VYant dat benYt, Woedt of brVLt.*

Non autem Vlissingae inauguratus est. Dissensiones, quae extiterunt Anglos inter et has regiones, id impediebant. Ipsi quoque urbis incolae id MAURICIO dissuaserant (1).

Eo a. 1625 sine prole decedente, testamento suo haeredem instituerat fratrem FREDERICUM HENRICUM, qui tali modo Marchio factus est. Huic, anno 1647 morienti, filius GUILIELMUS II successit, qui anno 1647 annuentibus Ordinibus Zelandiae, Domburgum et Westcapellam cum accessoriis, magistratui Medioburgensi vendidit; quae caussa esse videtur quare in Epistola Investiturae GUILIELMI III ea domania non annumeran-

(1) BOR Ned. Ber. D. III. p. 366b.

tur (1). Ei anno 1650 mortuo successit filius ejus GUILIELMUS III, qui septem annos ante mortem suam, quum liberos non suscepisset, testamento JOANNEM GUILIELMUM FRISONEM nepotem suum, Gubernatorem Frisiae haeredem instituerat, super quo testamento graves ortae sunt lites.

§ 2.

Lis de testamento GUILIELMI III. Marchionatus extinctio.

Jam ipso anno 1702, quum FRISO adhuc minor fuerit, testamento GUILIELMI III sese opposuerunt Rex Borussiae, Princeps Nassavico-Ziegensis et Comes a Solre. Princeps Ziegensis petebat bona, quae PHILIPPO GUILIELMO filio natu majori GUILIELMI I, divisione inter tres fratres facta advenerant (2). Comes a Solre bona ANNAE EGMUNDANAE Comitessae Burensis, primae GUILIELMI I uxoris, requirebat. Unde patet has petitiones nihil cum Marchionatu commune habuisse, quare haec de iis sufficient.

Rex autem Borussiae FREDERICUS I, omnia, quae tempore obitus FREDERICI HENRICI ad domum Nassavico-Arausionensem pertinuisent, FRISONI adimere voluit; quod jure facere posse credebat secundum testa-

(1) J. v. IPEREN Inhuldiging van WILLEM V, p. 14, et supra S. I. § 1 in nota.

(2) Summarium hujus divisionis invenimus in Deductione p. 141.

menta, tum Renati Nassavici, tum ANNAE EGMUNDANAE, tum GUILIELMI I, tum denique FREDERICI HENRICI. Contendit Marchionatum etiam pertinere ad fideicommissum testamentis illis constitutum, fundamentum habens in jure primogeniturae, atque in favorem foeminarum, deficientibus maribus, factum: sic Marchionatus, quippe in bonis domus Nassaviae, post obitum GUILIELMI III sine prole, Regi Borussiae venire deberent, orto e LUDOVICA NASSAVICA, filia natu majori FREDERICI HENRICI. Rex autem id probare,

1°. Non potuit testamento Renati Nassavici, quippe anno 1544 facto: praeterea autem ille numquam Marchionatum possederat,

2°. Neque testamento ANNAE EGMUNDANAE GUILIELMI I uxoris, quae obierat antequam GUILIELMUS I Marchionatum emisset.

3°. Neque duobus GUILIELMI I testamentis, jam ante annum 1581 confectis. Verum insuper contractu nuptiali cum ANNA, GUILIELMUS I filio ex ea nascituro Marchionatum promiserat (1), quare, quum Marchionatum Verae et Vlissingae emisset, eum, divisione inter tres filios facta, MAURICIO dederat (2).

4°. Neque testamento FREDERICI HENRICI: ille enim MAURICII testamentum et fideicommissum, quo Marchionatus in FREDERICUM HENRICUM ejusque

(1) Deductie van het regt van zijn Hoogheid op Veere en Vlissingen p. 30 en 138.

(2) Deductie p. 140. 141.

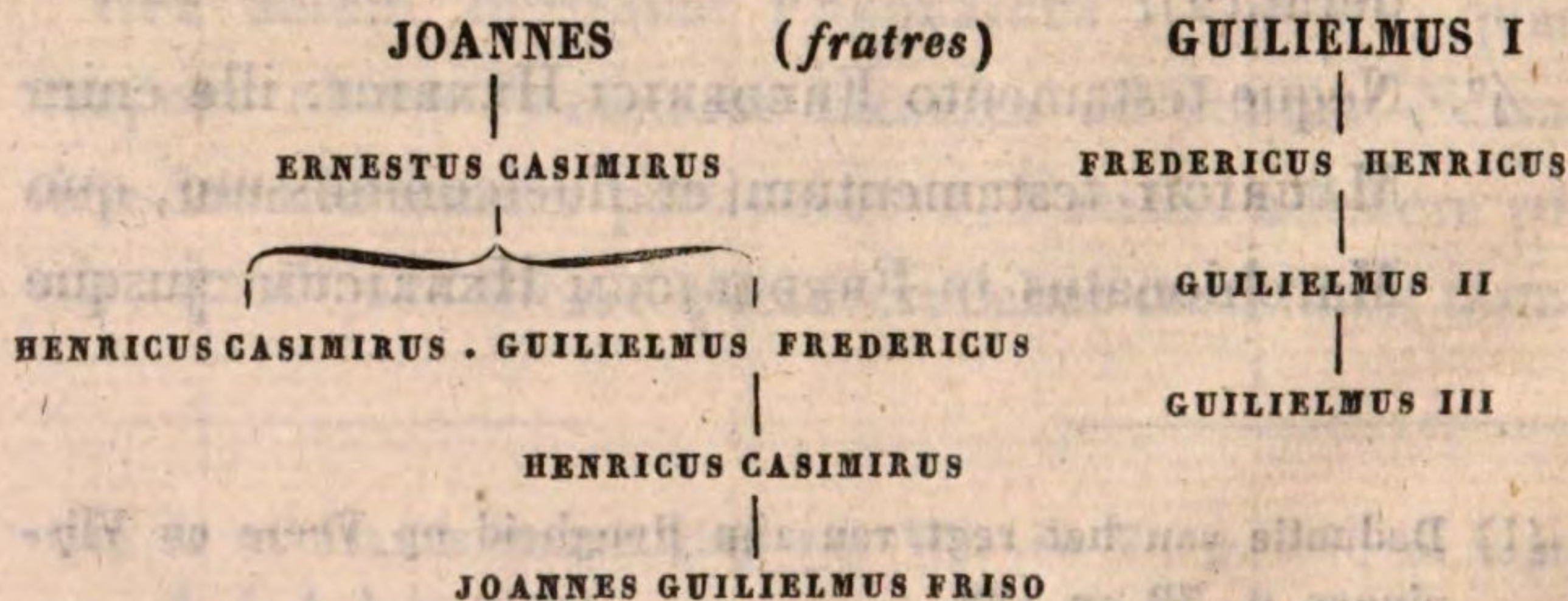
descendentes masculinos ac iis deficientibus in consobrinum suum ERNESTUM CASIMIRUM⁽¹⁾ Frisiae Governatorem, ejusque descendentes masculinos deferrebat, mutare non potuit in gratiam descendantium foeminarum, neque evertere divisionem, de qua ad N°. 3 locuti sumus.

5°. Neque tandem permissione (*octrooi*), FREDERICO HENRICO ab Ordinibus Zelandiae concessa, ut libere de Marchionatu disponere posset, quippe GUILIELMUS III etiam tali munitus instrumento Marchionatum FRISONI legare potuit.

Plura hac de re videre licet in laudata Deductione⁽²⁾, neque nunc hujus loci est reliquam de testamento attingere litem.

Rex Borussiae tam Ordines Generales hujus ultimae voluntatis curatores et exsecutores, quam Ordines Zelandiae adiit, qui de re solliciti eam cito ad finem perducere posse desperabant. Ord. Gen. tamen interim epistolam ad Ord. Zel. miserunt in qua petebant, ne

(1) Ut id melius intelligemus non abs re esse existimavi, brevem hic referre hujus stirpis Nassavicae genealogiam:

(2) Deduct. p. 28—38 en 138—146.

illi durante controversia de testamento GUILIELMI III, feuda in Zelandia sita alicui traderent »sonder echter dat de laps van den tijdt eenige praejuditie sal geven aan iemandt van de Geïnteresseerden, die naermaels bevonden sal werden tot de voorsz. Leenen gerechtight te zijn'' (1). Post deliberationes Ord. Zel. constituerunt, »de geïnteresseerde in de verhefbare Leenen — te houden voor diligent, sonder dat de laps van tijdt etc.'' (2). Verum jam in fine anni 1702 jus magistratus in utrisque urbibus creandi sibi arrogabant, quod cum Ord. Gen. audivissent iterum die 15 Januarii a. 1703 epistolam miserunt, qua eos memores fecerunt eorum, quae superiori anno scripserant (3). Nihilominus paullo post jura Marchionis, quoad res naufragas (*zeedrift, gestrande goederen*) violabantur, neque ab Ord. Zel. impediiebatur, quare Ord. Gen. curatores et exsecutores testamenti, eos epistola admonuerunt curam gerere debere, jura Marchionis hac in re etiam salva fore (4). Verum neque ad ea attenderunt et quum delegatis Verae et Vlissingae dies dicta fuerit a Curia Suprema, Ord. id aegre ferentes, iis in jus ire interdixerunt, contrarium dignitati suae id esse existimaverunt (5). Curia Suprema de re sollicita ad Ord. Holl. scripsit, quidque agendum

(1) Missive van 31 October 1702.

(2) Notulen van Zeeland, 5 September 1702.

(3) Resolutie van Holland, 15 Januarij 1703. Deductie p. 170.

(4) Missieve der Staten Gen. aan de Stat. v. Zeel. 16 Mei 1703. Ded. p. 174.

(5) Missive der Stat. v. Zeel. aan den Hoogen Raad 18 Dec. 1703. Ded. p. 175.

esset quaesivit (1). Illi decreto 6 Junii a. 1704 Curiae mandabant agi debere secundum jus et aequitatem (2). Mox tamen Ord. Zel. effecerunt ut Ord. Holl. huic decreto aliud substituerent quo constituebatur: »*dat de President en Raeden van den Hooge Raede voornoemt, bij provisie sullen werden gedispenseert van de judicature in de voorschrevene saecken van de Magistraets-bestellingen in het Marquisaet van Vere en Vlissinghen behoudelijk dat die geene, die hier na het recht tot het voorschreve Marquisaet sal hebben en bekomen, sal vrij staen sijn actie en pretensie ter saecke van de Magistraetsbestellingen te entameeren*” enz. (3).

Interim a. 1706, Ord. Gen., ut litem de successione GUILIELMI III dirimerent Regi et Principissae proposuerunt, nonnullas haereditatis partes pro justo pretio, Reipublicae, vel singulis Provinciis cedere, quod Regi placere videbatur, minime vero Principissae, quae nihil durante minoritate filii sui cedendum esse existimabat, nisi omnibus Provinciis consentientibus (4).

Principissa quum audivisset, tam ea, quae ab Ord. Holl. quam Zel. facta essent, ampla nec minus accurata Deductione quam saepius jam laudavimus, Ord. Zel. persuadere conabatur, tum de jure filii sui in Marchionatum, tum de iniqua Ordinum agendi ratione, quippe et juri Feudali et Choris Zelandiae contraria.

(1) Missive van den Hoogen Raad aan de Stat. v. Holl. 30 Jan. 1704. Ded. p. 177—184.

(2) Resol. van Holl. 6 Junij 1704. Deduc. p. 185.

(3) Resol. v. Holl. 21 Oct. 1705. Deduc. p. 85-88.

(4) WAGENAAR Vad. Hist. D. XVII. p. 295.

Ea deductio 1° Originem Marchionatus tradit. 2° Quis *jure* Marchio sit Verae et Vlissingae, ac qualia jura ei competant, inquit: denique 3° Quomodo jura hujus Marchionis inde ab obitu GUILIELMI III laesa sunt, investigat. Omnia huc facientia ei adjecta sunt documenta. Simul ea quoque deductione ostendit Curiam Supremam, quaestionem de Marchionatu cognoscere debere. Verum neque Ord. Holl. neque Zel. petitioni Principissae satisfecerunt. Magistratus Zirisaeeënsis motus iniquitate hujus rei, decreto Januarii a. 1708 contendebant jus deprecantibus non negandum esse (praecepti Ulpiani in l. 2 ff. *qui sunt sui vel al.* memor) (1). Sed frustra; mox apparuit Ord. Zel. propositum esse Marchionatum extinguere, vi Dominii Eminentis. Impri-
mis Goesae, Vera et Vlissinga, huic rei institerunt (2), Ordinesque Hol. eas auxiliabantur. Simulatque illud notum esset, Principissa Vidua literas ad Ord. Zel. misit, quibus probare conata est Marchionatum extinguere non posse nisi: 1° Natura hujus Marchionatus id ferret, et 2° Auctoritate Ord. Zel., quippe Summi Imperantes (*Souvereinen*) Provinciae. Quod ad primum, Marchionatum feudum esse perpetuum ex historia superioris avi probat (3), itaque illud extinctioni obstare. Quoad alterum, non negabat Dominium Eminens esse penes Ordines, verum inquit 1° Utrum Summus Imperans, qui contraxerit de feudo, ut hoc in casu cum

(1) Resol. van de Magistraat van Zierikzee, Januarij 1708. Deduc. p. 187.

(2) WAGENAAR l. l. D. XVII. p. 296.

(3) Cf. quae diximus hac de re C. I. § 4 et 6.

suis subditis, uti non debeat jure communi, et ex contractu suo ita obligetur, ut nec plenitudo potestatis, nec ulla urgens clausula, eum eximat. 2° Tam utilitatem publicam, quam necessitatem urgentem, quae ut uti possit eo jure requiruntur, abesse contendit. 3° Querelas iterum movet de juribus Marchionis, inde ab anno 1702 laesis, quod neque ab Ord. Zel., neque Hol. impeditum fuit, denique 4° omnes praetextus, quibus jus a Curia Suprema denegatum erat dirimere conatur, v. c. quasi illud tribuendum esset controversiis de testamento GUILIELMI III nondum finitis, cui respondet causam apud Ord. ipsos quaerendam esse, qui jus sibi a Curia denegari fecerint, quo sine res jam peractae essent (1). Tandem jus in gratiam filii sui petit (2).

Eodem adhuc anno, quatuor caussarum patroni, P. EMONS, S. THIERENS, A. VAN DORSTEN et P. VAN VEHLEN hac de quaestione consulebantur: *utrum et quatenus Vasallus a Domino suo vi DOMINII EMINENTIS sine justa causa a possessione et usu feudi arceri posset*. Breviter casum proponunt, indicantes, 1° naturam feudi et 2° quid Vasallo acciderit, quomodo et quare. Dein ad quaestionem ipsam transeunt, ac 1° probant, secundum contractum feudalem, aequè Domi-

(1) Missive van Hare Hoogheid de Douar. aan de Stat. van Zeel. 29 Jan. 1707. Deduc. p. 217-232.

(2) Revera suspicari licet, nisi Ord. Zel. metuissent Marchionatum Principi Arausionensi addici, lites citius diremtas fuisse, quia Rex BORUSSIAE non adeo tenax, neque difficilis esse videbatur.

num *investituram* (1) dare debere Vasallo suo, ac Vasallum Domino honorem, homagium (*manschap*) et jura aulica (*hofregten, heergewaden*) (2) praebere. 2° Contendunt Curias Provinciales, hac in patria lites Dominos inter et Vasallos dirimere debere. 3° Casum allegant, quo Dominus Vasallo feuda adimere potest, dein 4° casum illum hic non adesse, ac suspicionem e longinquo futuroque petitam esse, asseverant. 5° Imprimis in imperio Aristocratico, hoc jure prudenter admodum utendum esse, perhibent; denique 6° prudentiae et moderantiae Ord. Zel. anno 1585, in simili causa perspicuae, exemplum afferunt (3).

Sequenti anno, quum FRISO major factus fuerit, quaestionem de Marchionatu ipse suscepit, juraque sua in ea tueri conatus est. Mandatarium suum D. HEMMEMA, Medioburgum misit, ut cum Ord. ageret. Ille Ord. scripturam (*memorie*) obtulit, qua breviter: 1° Mentionem facit eorum, quae jam a Principissa, quum FRISO adhuc minor fuerit, dicta erant. 2° Ex historia probat, plus quam semel quaestionem fuisse, cuinam

(1) *Investitura* non, ut vulgo, creditur, derivatur a *vestis*, *investire*, verum a vocabulo Germanico *vesten* i. e. *omringen*, unde nostrum *vest*, i. e. *wal*. Cf. BILDERDIJK l. l. D. I. p. 305.

(2) *Heergewaden*. Tributa quaedam, quae Vasallus tempore investiturae Domino offerre tenebatur, ut sunt: falco, accipiter, nisus, salmo, lucius, vertagus, calcaria, chirothecae. Loco autem earum rerum, pretium aestimatum solvere poterant.

(3) Advies van Regtsgeleerden. Deduc. p. 194-213. Corps Diplomatique Supl. T. III. p. 341-347.

Marchionatus pertineret; verum nunquam hac occasione, ut nunc ab Ordinibus tentatum fuisse, Marchionatum extinguere; quamquam praesertim anno 1585 causae, quae usum Dominii Eminentis requirerent, adfuisse videri possent. 3° Mirum Principi videri proficitur, Ord. tali modo contra eum agere, quippe causam non dedisset, quare 4° non dubitat, quin Ord. parati essent ei investituram dare. 5° Principem compensationem oblatam accipere recusare, asseverat. 6° Tandem petit ne, si ei satisfacere nollent, justitiae viam negarent (1). Aequae ac superiores conatus, illud etiam Ordinum pertinacia, invidia, odioque erga domum Nassavicam, effectum caruit.

Usque ad annum 1711 res Marchionatus quieverunt, quo Rex BORUSSIAE, ipse Hagam venit, sperans contractum de testamento, facere posse. Hunc in finem FRISO qui in castris erat, Hagam arcessebatur; verum fatalis hujus Principis exitus, hac quoque vice Regem frustratus est. Nihilominus Ord. Gen., contractum divisionis provisorium cum FREDERICO I fecerunt, qui tamen neque Principissae, neque Ord. Frisiae et Groningae placuit (2). Ante annum 1722 nihil actum est, nam quae tunc Berolini tractata erant, etiam successu caruerunt.

Quaestio de extinctione Marchionatus, in Zelandia de novo a. 1723 reviviscebatur, quod forte tribuendum

(1) Memorie aan de Staten van Zeeland. Deduc. p. 233-240
Corps Diplom. l. 1. p. 348-351.

(2) WAGENAAR l. 1. D. XVII. p. 406, 407.

erit promotioni GUILIELMI IV ad dignitatem Gubernatoris Gelriae (1). Die 4 Januarii in concilio constituebatur: »*Voortaen het Marquisaet van Vere en Vlissingen, niet meer ter leen te sullen geven, of te laten verheffen*» (2). Principissa simulatque de eo certior facta esset, epistola ab Ord. Gen. testamenti exsecutoribus petiit, ut Ord. Zel. persuaderent, Marchionatum salvum habere, omnesque lites judici ordinario committere (3). Landgravius Hassiae-Castelli (*Hessen-Cassel*) cotutor Principis, suum esse arbitrans, jura Marchionis tueri, tam ad Ord. Gen. quam Hol. ea de re scripsit, eodem fere tenore quo Principissa (4). Utraque epistola ad singulas mittebatur provincias. Gelria declarabat, de eo consultum iri. Frisia eandem fere sententiam edebat: promissa simul Unione Ultrajectina facta commemorans, nihilque intactum relicturam esse, ut Marchionatus extinctio praeveniretur, spondebat (5). Delegati Gelriae, Hollandiae et West Frisiae, Zelandiae, Ultrajecti et Transisalaniae exemplum epistolae, tam Principissae, quam Landgravii petierunt, ut concilio Ordinum suarum Provinciarum proponerent. Transisalaniam et Groninga, Marchionatum salvum habendum, idque Ordinum Gen. esse declarabant (6). Sic etiam

(1) WAGENAAR l. l. D. XIX. p. 99.

(2) Notulen van Zeel. 4 Januarij 1723.

(3) Missive van H. H. de Douarière. Deduc. pag. 243, 244. Corps Dipl. l. l. p. 351.

(4) Missive van Z. D. H. den Landgrave van Hessen-Cassel. Deduc. p. 249. 250. Corps Diplom. l. l. p. 353, 354.

(5) Cf. de Deduc. p. 245-248.

(6) Resolutie van Overijssel 8 April 1723 en van Stad en Lande

Gelria, quae affirmare non haesitabat, utilitatem publicam hic non adesse et ab Ord. Zel. nihil aliud, nisi commodum proprium quaeri, »*in cas subject*» sic dicebant »*soecken de Heeren Staten van Zeeland, tot bereijkinge van haar eigen vues, het regt van den Marquis van Vere en Vlissingen te benadelen*» (1). Ord. Hol. opinionem suam, cum Ord. Gen. longa dissertatione communicabant, qua: 1° mirum eis videri dicunt, neque in epistola Principissae, neque Landgravii, neque Gelriae, vel Groningae mentionem fieri, articuli Privilegii, anno 1574, tam Verae, quam Vlissingae dati, quo liberae fieri jubentur. 2° Fusius agunt de Dominio Eminent. Probant litium diremptionem de abusu ejus, non esse jurisdictionis ordinariae, ac in dijudicando, utrum jure utatur an non, spectandam esse necessitatem ejus rei, ob quam adhibeatur, ratione incommodi, quod alius pati deberet, si cogeretur cedere id, quod retinere maluisset, quam compensationem accipere. Imo vero asseverant, id jus applicari posse, in gratiam *futuri* vel *incerti*, ubi exempli causa afferunt, aggerum, castellorumque exstructionem. 3° Ad argumentum Marchionatus transeunt. Necessitatem publicam adesse, ut Ord. Zel. Dominio Eminente uti possent probant, quia, cum electio Balivi, Consiliariorum, Secretarii, Apparitoris, Consulum quo-

v. 10 April 1723, Deduc. p. 251-257. Corps Dipl. 1. 1. p. 354-356.

(1) Resolutie van Gelderland 21 April 1723. Deduc. p. 259-264. Corps Dipl. 1. 1. p. 356.

que, penes Marchionem esset, talis potestas nimiam in regimine harum urbium exserebat auctoritatem, ita ut sententiae delegatorum Verae et Vlissingae, necessario ad voluntatem Marchionis conformatae essent. 4° Contrarium esse principio in patria vigenti, urbes non immediate in potestate Summi Imperantis, suffragium habere in Ordinibus, quod exemplis probant Goudae, Purmerendae, Asperae, Heukelom et Tholae. Simili modo etiam sese habere quoad has urbes, ex historia horum oppidorum, ostendunt (1). Haec in coetu Ord. Gen. a delegatis Gelriae refellebantur propositione diei 2 Julii, qua 1° sperabant, ut Ord. Zel., tum eorum interventu, tum argumentis contra Marchionatus extinctionem ab aliis allatis moverentur, ut decretum retractarent, 2° Quaestionem de Marchionatu esse objectum justitiae dicebant et » *dat daarvan tegenwoordig te willen maken een enkel object van Politie, soude kunnen werden opgenomen, alsof het selve sproot uijt eene diffidentie om de saake te laten komen onder het ooge van een neutraal en onpartijdig regter, om daar over te oordeelen, volgens eed en conscientie, naa regt en volgens de wetten van den Lande.* » 3° Dominio verò hic uti velle Eminente, aequè esse fatebantur » *als of men wilde doorhakken een knoop, die niet anders soude los te maken zijn.* » Denique 4° Ord. Zel. suadebant ne propositum exsequerentur, verum po-

(1) Propositie bij de H. H. Gedeput. v. Hol. en West-Friesl. raakende de steden Vlissingen en Veere, ter Vergad. van H. Hoog Mog. gedaan. Deduc. p. 265-298. Notul. v. Zeel. v. 1723 in de Bijlagen. Corps Dipl. 1. 1. p. 358-369.

tius jura Marchionis salva haberent, sententiamque judici relinquerent (1). Haec a delegatis Frisiae, Groningae et Transisalaniae comprobata sunt; contra vero Hollandia et Zelandia senserunt. Ord. Gelriae, postquam ulterius deliberaverant, decreto 18 Octobris 1° Omnia, quae delegati sui dixerunt, comprobabant. 2° Breviter repetebant ea, quae jam decreto 21 Aprilis constituerant, ac 3° refellebant ea, quae delegati Hollandiae attulerant, ut usum Domini Eminentis defenderent, imprimis falsam ab iis adhibitam reprehendebant argumentandi rationem (2).

Tam Principissa vidua, quam tutores GUILIELMI IV operae pretium esse ducebant propositionem delegatorum Hollandiae refutare. Tutores id deductione fecerunt, qua 1° Mirum videri dicebant tam Ord. Zel., quam Hol. nunc agere contra ea, quae promiserant decretis 6 Junii a. 1704 et 21 Octobris a. 1705 (de quibus supra vidimus.) 2° Probare conantur, nihil metuum esse de auctoritate Marchionis in regimine urbium, Provinciae, vel etiam totius Reipublicae, quippe jura, sive regalia Marchionis nihil commune habere cum regimine Provinciali, vel deliberationibus Ordinum, verum tantum administrationem politicae, justitiaeque harum urbium spectare. Praeterea jus suffragii non Marchioni, verum urbium delegatis datum esse, neque exemplum afferri posse, unde pateret de-

(1) Deduc. p. 302-308.

(2) Resol. v. Gelderl. 18 October 1723. Deduc. p. 311-326.
Corps Dipl. p. 373.

legatos Verae et Vlissingae limitatos fuisse in suis sententiis, a Marchionibus praecedentibus; quod imprimis perspicuum satis erat ex historia anni 1585. 3° Clausulam privilegii GUILIELMI I, *de non alienando*, tantum primam spectare contendebant venditionem. 4° Absurdum esse, temere aliquid mali de Principe suspicari, qui causam non dedisset, dicebant. 5° De usu agebant Dominii Eminentis, repetebantque ea, quae jam de eo dicta fuere, ut supra diximus (1). Deductionem ejusdem fere tenoris in lucem edi curavit Principissa, qua querebatur de Marchionis juribus, variis in partibus laesis. Apposite porro in ea, argumentum ab Ord. Hol. allatum, de aggeribus et castellis in fundo privatorum exstructis, refutatur. Denique Principissa, paratam se profitetur condiciones tales cum Ord. facere, quibus id, quod Ord. metuebant, si v. c. GUILIELMUS IV, sine prole masculina decederet, praeveniretur (2).

Memorandum nunc nobis erit consilium (*het advies*) illud sapientissimum delegatorum urbis Verae, quod coetui Ord. Zel. obtulerunt. Tres in eo tractantur quaestiones: 1^a Utrum decretum extinctionis Marchio-

(1) Deductie van redenen, dienende tot beantwoordinge van de Propositie, wegens de H. H. Staten van Holland en West-Friesland, ter vergaderinge van H. Hoog Mog. gedaan, rakende het mortificeeren van het Marquisaet van Vere en Vlissingen, door het gebruik en applicatie van het regt de Oppermacht competeerende, gemeenlijk Dominium Eminens genaamt. Corps Dipl. l. l. p. 379-388.

(2) Deductie van H. H. de Princesse Douariere. Deductie pag. 361-393. Corps Dipl. l. l. 389-400.

natus, jure ac secundum leges receptas fieri possit? Existimabant, arbitrariam dispositionem de bonis privatorum contrariam esse Reipubl. libertati, Privilegio magno Mariae, ac Chorae a. 1495, neque exemplum in historia adesse ejusmodi expropriationis. Articulum quidem 16 Mandati Criminalis (*Criminele Ordonnantie*) PHILIPPI II anni 1570 concedere » *dat de voorseijde hooge justitien verpant of ghealieneert sijnde, terstondt van onzentwegen gelost sullen worden, 't zij deselve losbaer of oock onlosbaer sijn (indien nogthans daer materie zij, oft wettige redene om sulcks te doene)*”(1), quod tamen art. 5 Pacificationis Gandavensis revocatum est, quo » *die criminee le ordonnantie bij den Hertoge van Alve gemaect ghesuspendeert werd*”(2). Periculosum iis videbatur Dominio Eminente uti, nisi necessitas urgens, vel aliorum remediorum defectus id requirerent. Neque contractus, Dominum inter et Vasallum naturae consentaneum foret, Dominum Vasallo invito, feudum adimere posse. Rejiciebant etiam argumentum e clausula de *non alienando* petitum, quippe nihil valens contra possessionem, successionem et praescriptionem stabilitam. Porro verosimile esse, consilium PHILIPPI II non fuisse, ea feuda Comitatus contribuere, verum in domanium privatum habere. Eodem fere modo dynastia Poortvlietana, quamquam tali etiam donata privilegio, anno 1704 tamen vendita est. 2^a Quaerebant, utrum, etiamsi decretum

(1) Groot Pl. B. D. II. p. 1016.

(2) Groot Pl. B. D. I. p. 4.

factum esset, firmum esse posset? Conjiciebant, decretum effectum tantum habiturum esse, usque dum controversia de successione GUILIELMI III diremta, ac res judici delata esset. Perniciosa ejusmodi decreta iis esse, quibus exsecutio mandata est, exemplo insigni probabant Edicti anni 1667, quo Hollandia dignitatem Gubernatoriam (*Stadhouderlijke waardigheid*) abrogare conata erat. 3^a Quaenam sequelae, commoda, vel incommoda, inde manare possent, investigabant. Commodum praecipuum, quod Ord. Zel. e Marchionatus extinctione percipere sibi blandiebantur, confirmatio regiminis aristocratici fuit, exclusa dignitate Gubernatoria. Metuebant Ord. Zel. auctoritatem Marchionis in coetu Ordinum; verum simul obliviscebantur jus suffragii delegatis urbium, non vero Marchioni concessum esse. Praeterea regimen civile Verae et Vlissingae inde ab anno 1651 penes collegium 24 consiliariorum perpetuorum fuit, qui Marchioni rationes reddere non tenebantur. Neque libertas politica harum urbium, juribus Marchionis circa administrationem justitiae, vel jurejurando fidei ac honoris, quod cives Marchioni, occasione ejus inaugurationis jurare deberent, imminui videbatur. Insuetum porro non esse, urbes ratione quorundam jurium Domino cuidam subjectas, in reliquis vero liberas esse, quod exemplo Comitatus Montfortii probari potest. Minime etiam delegatis Verae et Vlissingaetribuendum esse, GUILIELMUM III Gubernatorem in Zelandia creatum esse, quippe non tanta valerent auctoritate. Tandem contendebant, ex-

stinctione Marchionatus, articulum XVII Unionis Ultrajectinae violatum iri (1).

Delegati Medioburgi, Zirisaee, Goesae, Tholae, ac Vlissingae, ut ad suas transirent partes, Veranis persuadere conati sunt, quod tamen omni tunc effectu caruit (2).

Interim autem controversia de testamento GUILIELMI III nondum diremta fuit, neque usque ad annum 1732, aliquid memoratu dignum de Marchionatu reperitur. Quum autem eo anno GUILIELMUS IV major factus esset, occasio praesto esse videbatur, iterum de successionem cum Rege Borussiae convenire, conari. GUILIELMUS IV mandatarios suos Berolinum misit, qui cum ministris Regis, die 14 Maji contractum divisionis fecerunt; quo secundum art. VII Principi Arausiaco Marchionatus cessus est (3).

Simulatque Ord. Zel. audivissent GUILIELMUM IV, Marchionatum acquisiisse, necessarium iis videbatur, deliberandi finem facere, Marchionatumque extinguere (4). Die igitur 17 Novembris a. 1732 unanimes constituerunt: »*de Steden Vlissingen ende Vere van nu aen voor altoos en ten eeuwigen dage te ontheffen de*

(1) Advies der Gedeput. v. Vere, ter vergadering der Staten. Deduc. p. 395-418. Notulen v. Zeel. 21 Junii 1723 Bijlage p. 33-49. Corps Dipl. I. I. p. 400-408.

(2) Not. v. Zeel. 9 Aug. 1723 Bijlage p. 50-55. Corps Dipl. I. I. p. 408-411.

(3) WAGENAAR Vad. Hist. D. XIX. p. 94-99. P. DE CLERC, Vervolg op J. DE CLERC Ned. Hist. D. I. p. 258-261. Corps Diplom. I. I. p. 335-339.

(4) Notulen v. Zeel. 9 Sept. 1732.

facto ende de jure van alle Vasallagie en Leenroerigheid, deselve daarvan ten vollen en in alle sijne deelen libererende, gemelte Steden tot vrije Graefelijke en als andere stemmende Steden dezer Provintie, alleen, directelijck en immediaet dependent en onderworpen de Souveraine Vergaderinge van Haer Ed. Mog. etc."

Quaestor Generalis Medioburgi, 100,000 Imperiales ei solvere mandabatur, qui jus in Marchionatum haberet: reliquaque ad extinctionem perficiendam necessaria, hoc decreto ordinabantur (1). Statim Ord. epistolas miserunt, tum ad Ord. Hol. (2), tum ad Ord. Gen., quos simul rogaverunt: »dat soo de H. H. Mog. tot het doen der extraditie van de nalatenschap van WILLEM III moghten komen te resolveren, de voornoemde twee Steden daarvan wel sullen gelieven te excipieren, ende in de plaats daarvan de voornoemde gedepositeerde som substitueeren" (3); tum denique ad Ord. Ultrajecti et Transisalaniae (4).

Neque Principem Arausiaceum, decretum illud latere potuit. Simulatque de eo certior factus esset, jus suum persequi constituit. Hunc in finem statim epistolam ad Ord. Zel. misit, qua mirum sane videri posse fatebatur, si ille, quippe secundum testamentum GUILIELMI III et contractum divisionis nunc factum, Marchio Verae et Vlissingae, decreto non resisteret; me-

(1) Notulen v. Zeel. 17 Nov. 1732.

(2) Notulen v. Zeel. 4 Dec. 1732.

(3) Notulen v. Zeel. 11 Dec. 1732.

(4) Notulen v. Zeel. 11 Dec. 1732.

rito e tali silentio confici posset, vel eum Ord. Zel. acta probare, vel juri suo diffidere, vel negligentem esse rei tanti momenti. Porro rationes reddit, quare decreto resistere deberet: 1° Quia Ord. inde a tempore erectionis Marchionatus summam potestatem jam exercuissent, verum numquam ea ad extinctionem usi fuissent, nequidem post mortem GUILIELMI I, quum revera metus adesset, quem nunc sine aliqua caussa verosimili prae se ferebant. 2° Quia tutoribus suis, tacite Ord. promiserant Marchionatum salvum haberi, donec lis de testamento diremta esset. 3° Quia Ord. lite adhuc pendente, investituram negantes, promiserant, id Marchioni haud nociturum esse; nunc autem, quum viderent Principi Marchionatum addictum esse, eum extinguere constituunt. 4° Quia Ord., cum jam anno 1702 magistratuum creationem sibi assumssissent, simul spopondissent jura Marchionis salva fore. 5° Quia hic caussa legitima non aderat, ut Dominio Eminentiori uti possent. 6° Quia contra privilegia, leges, chorasque agebatur. 7° Quia ejusmodi arbitrarii facti exemplum nullum extabat: denique 8° quia Juris Feudalis principiis adversabatur (1).

Neque supervacaneum Principi videbatur, responsum a JCTis anno 1707, in gratiam patris sui editum (vid. supra p. 52) confirmari a quinque caussarum patronis, sc: F. ELLINCKHUIJZEN, S. H. KRUGER, BLOMME-

(1) Protesterende Brief van Z. Hoogh. aan de Stat. van Zeel. Cf. Leven van WILLEM IV door C. V. L. p. 148-162. Europ. Merc. Januarij 1733.

STEIJN, J. VAN HONERT, et C. DE WÆL. Illi insuper addiderunt, potius urbibus adimi posse suffragii privilegium, quam jura feudalia Vasallo (1). Ab altera parte Ord. Zel., ut melius decretum 17 Nov. dijudicaretur, verbosam illam dissertationem, anno 1724 Ordinibus jam oblatam, in lucem ediderunt. In ea deductione 1º Marchionatus, ut bonum feudum Zelandiae describitur. 2º Narratur, quomodo anno 1567 a Rege PHILIPPO II emptus fuerit et sic ad Comitatum redierit, quare dein urbes sessionem quoque in Ordinibus obtinuerint. 3º Ultimam venditionem a. 1581 nullam fuisse probatur. 4º Sufficere affirmatur, Dominium Eminens iis jus dare Marchionatum extinguendi, sub conditione justae compensationis (2).

Frustra quoque Princeps Arausiacus Ord. Gen. adiit, ut Marchionatus ei restitueretur, nam major eorum pars contra sentiebat. Gelria tamen iterum sese ad Ord. Zel. epistola convertit, ut eos a decreto dehortaretur (3). Id ipsum quoque GEORGIUS II Angliae Rex conatus est, sed frustra (4). Anno 1737 quidam CAROLUS, LUDOVICUS, ANTONIUS DE ALSATIA, Comes DE BOSSU ac Princeps CIMACENSIS (*Chimay*), qui jam anno 1732 probare conatus erat jus suum in Marchionatum (5), rursus Ordines adiit, simul declarans,

(1) Confirmatie van dit advies. Cf. Deduc. p. 214, 215.

(2) Notulen van Zeel. 23 Nov. 1723 in de Bijlagen.

(3) Missive van Gelderl. 24 April 1736. Notul. v. Zeel. v. 1736.

(4) Notulen v. Zeel. 29 Nov. en 13 Dec. 1736.

(5) Memoire pour prouver que Vere et Vlissingue appartiennent au Prince de CHIMAY. Notul. v. Zeel. 26, 28 Maart 1737 en v. 1733. Bijl. p. 285.

velle jus suum pro justo pretio Ordinibus vendere. Neque abs re iis videbatur conventionem inire cum ejus mandatario. Simulatque Princeps Arausiacus id audivisset, Ordinibus denunciabat etiam paratum esse, cum iis convenire. Tres Ordines, ut cum Principe agerent, designabantur. Interim instrumenta venditionis anni 1581, Hagi Medeburgum arcessebantur (1), quae tamen anno demum 1738 missa sunt. In fine hujus anni, GUILIELMUS IV mandatarium suum Baronem de BURMANIA, Medeburgum misit. Nomine Principis restitutionem Marchionatus petebat, sub ea conditione, ut si sine prole masculina decederet, Ordinibus Marchionatum sine ulla compensatione cedere vellet, vel si filiam relinqueret, illa tum indemnis servaretur. At vero Princeps plura concessit, regalia (2) enim quaedam tradere paratus erat. Ord. vero, decretum mutare nequaquam voluerunt, quod Ord. quoque Hol. eis suadebant. GUILIELMUS IV, cujus maxime interfuit haereditatem paternam habere, sequenti anno Ordines certiores fecit, velle se omnia regalia eis cedere, dummodo ipse dominium utile haberet. Verum omnia vana, Ordines enim bona turpiter rapta, ut recte dicit BILDERDYKIUS, reddere noluerunt. In eo statu res usque ad annum 1747 manserunt.

(1) Not. v. Zeel. 20 Aug. en 29 Nov. 1737.

(2) Quae sint regalia, videre licet L. II. T. 56 Feud.

SECTIO III.

INDE A RESTITUTIONE MARCHIONATUS DOMUI ARAUSIACAE,

USQUE AD RERUM CONVERSIONEM, 1747-1795.

Memorabilis annus 1747 omnia in patria mutaverat. GUILIELMO IV ab omnibus jam Provinciis Gubernatore creato, Zelandia etiam ei hanc dignitatem detulit; ac Ordines decreto 16 Maji constituerunt »aan hooghgemelden Heere Prince van Oranje en Nassau te restitueeren het Marquisaet van Vere en de Heerlijkheid Vlissingen: werdende hiermede de Resolutie van den 17 November 1732 en alle andere Resolutien, dit contrarieerende ingetrokken, voor nietigh verklaert en gehouden, of nooit genomen waren geweest" (1). Quatuor annos post, die 1 Junii, Verae solemniter inauguratus est (2).

Post obitum praeclari hujus Principis, GUILIELMUS V patri in Marchionatu successit, ac die 28 Maji Verae multis cum festis ejus inauguratio celebrata est (3). Quum autem infelix ille Princeps anno 1795, rerum

(1) Notulen van Zeel. 16 Mei 1747.

(2) Accurate eam inaugurationem descripsit A. ANDRIESSEN, Plechtige inhuldiging van WILLEM IV als Markgraaf.

(3) Plura hac de re habet J. VAN IPEREN, Statige Inhuldiging van WILLEM V; quem librum operae pretium est legere, imprimis praefationem.

conversione coactus fuisset in Angliam refugere, domania domus Arausiaco-Nassavicae, curae et administrationi collegii cujusdam commissa sunt, quod *Raad van Superintendentie over de goederen van den Vorst van Nassau* dicebatur.

CAPUT III.

DISQUISITIO UTRUM JURE, MARCHIONATUS ANNO 1732 AB ORDINIBUS ZELANDIAE, VI DOMINII EMINENTIS EXSTINCTUS SIT.

In tractando hujus Capitis argumento, talem nobis elegimus viam, ut primo paucis explicaremus quid sit Dominium Eminens; dein investigaremus, an Ordines id habuerint eoque hac in re uti potuerint.

§ 1.

De Dominio Eminente.

Melius illud jus nomine *Imperii Eminentis* designatur, ut recte observavit THOMASIVS ad HUBERUM (1), quippe proficiscens a suprema potestate, unde Belgice

(1) HUBERUS de Jure Civit. L. I. S. III. C. VI. No. 38.

quoque dicitur *de Souvereiniteit, Souvereine Macht*. Est igitur ea potestas, qua Princeps, vel qui summam rerum tenent supra subditos eminent, comprehenditque:

I°. Jus belli ac pacis.

II°. Jus in personas et bona subditorum.

De altera parte, ad nostrum unice faciens argumentum, breviter agendum erit. Secundum illud jus, Principi vel Summis Imperantibus licet, bona subditis, sive res mobiles sint sive immobiles, adimere. »Naturalis est aequitatis" ut ait PUFENDORFIUS »ut si communem quampiam rem conservandam, ab iis qui de eadem participant, conferendum quid sit, singuli ratam duntaxat partem conferant, nec unus supra caeteros graviter oneretur. Sed cum saepe ea sint Reipublicae tempora, ut vel urgens necessitas non admittat ratas partes a singulis colligi, vel certa quaequam res unius, aut paucorum civium ad necessarios usus Reipublicae requiratur, poterit Summum Imperium eam rem publicis necessitatibus adhibere, ita tamen, ut quod ratam partem dominorum excedit, a caeteris civibus sit ipsis refundendum" (1).

Certis autem, uti par est, usus hujus juris regitur finibus, nam justae adesse debent caussae; hinc requiritur:

I°. Necessitas et quidem *urgens*, ut vidimus ex loco PUFENDORFII citato, quae adesse revera videtur si v. c. urbs munitionibus circumdari debet;

(1) PUFENDORFIUS de Jure Nat. et Gent. L. VIII. C. V. § 7.

tunc horti, agri privatorum occupari possunt. Sic porro urgente fame, granaria privatorum recluduntur: sic quoque si via publica, vel fluminis impetu, vel ruina amissa est, vicinus proximus viam praestare debet, ac tantum fundo vicini detrahatur, quantum ad viam sufficit (1). In talibus casibus illud valet, quod *salus populi suprema lex est.*

II°. Utilitas publica. GROTIUS eam, primum vocat requisitum (2). Recte igitur observat HUBERUS (3), rempublicam jus illud ad communem utilitatem adhibere debere. Hoc modo si utatur, assentimur eidem HUBERO dicenti: »sic dominium privatorum non tollitur, neque premitur, verum restringitur atque ordinatur» (4). Eaque utilitas adest si e. g. ea occupari debent, sine quibus opera publica, templa, fora exstrui nequeunt (5).

III°. Ut pretium ei, cui dominia adimuntur, refundatur. »Si fieri possit» ait GROTIUS »compensatio ei fiat, qui suum amisit ex communi (6). Et PUFENDORFIUS »caeterum iis, qui hoc modo sua publico impenderunt, aut perdiderunt, a tota civitate, quantum fieri potest ea restitui,

(1) L. 14 § 1. ff. Quemad. servit. amit.

(2) GROTIUS de J. B. et P. L. II. C. XIV. § 7. L. I. C. III. § 6.

(3) HUBERUS Prael. ad T. I. L. II. Institut.

(4) Idem. l. l.

(5) L. 9. Cod. Just. de Oper. Publ.

(6) GROTIUS, l. l.

aut pensari, manifestissima aequitate nititur. Et quidem, si id in praesentiarum fieri nequeat, saltem in futurum, quam id primum permiserit Reipublicae constitutio" (1).

§ 2.

Disquisitio utrum Ordines Zelandiae id jus habuerint, et an eo hac in caussa uti potuerint.

Non admodum difficile erit dijudicatu, utrum Ord. Zel. illud jus habuerint, si perceptum habemus, inde ab anno 1581 summam rerum penes Ordines Provinciae fuisse. Verum quidem est Unione Ultrajectina Ordinibus Gen. delatum esse jus belli et pacis, sed reliquae partes Imperii singularum Provinciarum Ordinibus Provincialibus, commissae sunt. Et quamquam saepe summa rerum, extraneis (*andere mogenheden*) oblata fuerit, certum est tempore, de quo nunc agimus plane Summum Imperium penes Ord. Prov. fuisse.

Alia, eaque gravior est quaestio, utrum Ord. eo jure in caussa Marchionatus uti potuerint atque debuerint?

Supra jam vidimus praecipua requisita, ut Summus Imperans Dominio Eminentiori uti possit esse, ut adsint tum necessitasurgens, tum publica utilitas. Utraque pars id concedebat, ut ex supra allatis argumentis vidimus; verum in eo dissensio versabatur, quod Ord.

(1) PUFENDORFIUS l. 1. Nota 7.

Hol. et Zel. in scriptionibus, ea requisita hic adesse contenderent; reliquae vero Provinciae, Principissa, Tutores et ipse GUILIELMUS IV plane id negarent.

Ord. Hol. et Zel. necessitatem et utilitatem adesse, probare conati sunt:

I^o. Quia libertas delegatorum Verae et Vlissingae e Marchionatus extinctione pendebat.

Illud argumentum fundamentum suum habere videtur in metu Ordinum, quod si Marchionatus Principi redderetur, delegati Verae et Vlissingae non amplius sententias suas libere ferre possent. Nam uti vidimus, Marchio jus habuit magistratus creandi; dubium igitur non erat, quin talis potestas auctoritatem habere deberet in regimen urbium et sic etiam in deliberationibus Ordinum, qui e magistratu eligebantur. Facile quoque id caussa fieret restitutionis dignitatis Gubernatoriae. Hinc satis apparet studuisse Ord. omnia praecavere, ut dignitas tunc temporis tam odiosa arceretur. Hoc jam anno 1704 eorum propositum fuerat, quum FRISO Dux militaris supremus (*Generaal*) crearetur. Negabant ei hanc dignitatem deferre, dicentes; »*Men moet achtgeven op de tegenwoordige gesteldheid van regering en zich niet laten inwikkelen in bevorderingen, die eenen brug konden leggen tot een vorm van gebied (de Stadhouderlijke) waartoe noch Zeeland, noch de andere gewesten zich gaarne zouden zien wederbrengen; maar inzonderheid Zeeland niet, omdat de Prins erfgenaam was van WILLEM III onder wiens nalatenschap behoorden het Markgraafschap van Veere*

en Vlissingen (1). Et quamquam verum est, uti magistratus Verae in memoria sua contendit, Marchioni quidem jus suffragii non datum esse, sed delegatis urbium; negari nequit, auctoritatem Marchionis valere potuisse apud delegatos, qui e magistratu a Marchione creato eligebantur. Absurdum enim foret existimare, Principem tales eligere magistratus, qui partibus suis omnino non faverent. Sed et nobis fingere debemus, conditionem horum temporum. Regimen plane Aristocraticum, contrarium erat consilio Domus Arausiacae, eorumque ei addictorum: merito inde controversiae metuendae, neque mirum videri potest, Ordinibus ea cordi fuisse. Praeterea praevidebant, quod Marchionatu restituto, mox forte et dignitate Gubernatoria, Primi Nobilis in concilio Ordinum, etiam revivisceret privilegium: sic reliquorum delegatorum auctoritas vehementer imminueretur.

Verum tamen, quamquam ea fundamentum aliquod habere videntur, notatu dignum est, numquam ante seculum 18^m querelas de auctoritate Marchionis in delegatos motas fuisse, neque simile quid vel ab Ordinibus Hol. vel. Zel. allatum esse, quod alioquin certe non neglexissent, ut recte observat Principissa in sua deductione. Neque multum apud delegatos Verae valuisse videtur GUILIELMUS I, quum anno 1584 proponebatur, ei Comitatum deferre. Vera nempe id etiam inter alios dissuasit, tamen GUILIELMUS I tum ejus Mar-

(1) Notulen v. Zeel. 14 April a. 1704. WAGENAAR Vad. Hist. D. XVII. p. 210, 211. LAMBERTY Memoires T. XIII. p. 17, 18.

chio jam erat. Nequaquam auctoritati Verae et Vlis-
singae tribuendum est, GUILIELMUM III anno 1672 una-
nimis votis Gubernatorem proclamatum esse: verum
contra, desiderium erat totius Zelandiae. Dein autem
patuit, revera metum libertatis imminuendae, causam
non fuisse, quare GUILIELMO IV investituram negabant.
Nam postquam Princeps Ordinibus proposuisset, velle
omnia regalia (inter quae etiam fuit jus magistratus
creandi) eis cedere, dummodo paternae haereditatis
fructus percipere posset, tamen concedere noluerunt.
Merito igitur unice nobis tribuendum videtur, odio
erga domum Arausiacam; sin minus, quare durante
adhuc controversia de testamento GUILIELMI III, quum
adhuc incertum erat cuinam addiceretur Marchionatus,
Principi an FREDERICO I, illum non exstinxerunt? Per-
spicuum satis est, tunc vel non ausos esse tale quid
Regi potentiori moliri, vel parum eorum interfuisse,
Marchionatum in potestatem venire ejus, cujus aucto-
ritatem non metuebant, neque iis molestam fore exis-
timabant.

Dubitandum nobis visum est, an haec ratio ab Or-
dinibus allata haberi possit utilitatis publicae et ne-
cessitatis urgentis, quae requiruntur ut Dominio Emi-
nenti uti possit. Salus enim reipublicae inde non pen-
debat, testis erat experientia tot annorum. Lubenter
igitur PUFENDORFIO assentimur dicenti, Dominium Emi-
nens ambitiosum esse vocabulum, quo mali Principes
abuti possint.

II°. Ordines Hol. et Zel. utilitatem et necessitatem
probabant: dicentes, metum adesse ne aliquando

hae urbes venire possent in potestatem extraneorum, vel eorum qui religionem Romano-Catholicam profiterentur.

Experientia docuerat, sic Ordines contendebant, posse evenire quod vel nuptiis, vel aliis casibus fortuitis, talia domania transirent ad extraneos. Exempla afferebant Tholae, ipsarumque urbium, quae de familia Borsalica e Zelandia orta, in stirpem Burgundicam translatae fuerint. Verum recte ad ea tum Principissa, tum ipse GUILIELMUS IV observarunt, mirum sane esse Marchionatum post obitum GUILIELMI I extinctum non esse, quia tum revera metus aderat, urbes venire posse in potestatem principis cultui Rom. Cath. addicti; incertum enim erat utrum MAURICIUS, an PHILIPPUS, qui in Hispania educatus fuit, Marchionatum acquireret. Verum quamvis maxime dubitemus, an in casu fortuito, incertoque Dominium Eminens adhiberi queat, illud argumentum eis a GUILIELMO IV ipso auferebatur, quum proponeret: *„Zelfs van nu af aan het Markgraafschap af te staan aan de Staten, in geval hij zonder kinderen overleedt, zonder eenige vergoeding voor zijne erfgenamen te vorderen, of zoo hij alleenlijk eene of meer dochters naliet, tegen behoorlijke vergoeding in geld, ten behoeve dezer dochters”* (1). Nequaquam etiam exempla, quae Ordines attulerunt, ut usum Domini Eminentis in casu fortuito vel futuro defenderent, opportune apposita videntur, nam quamquam aggerum, castellorumque exstructiones futurum et in-

(1) Notulen v. Zeel, 15 Sept. 1738.

certum praecavent, inundationem nempe aquarum et hostium invasionem, tamen revera proprie sunt casus praesentes quoad necessitatem et utilitatem. Praeterea autem in hoc casu, etsi locum haberet, tempus adhuc foret incommoda praecavendi, quod non ita sese haberet cum inundationibus et hostium incursionibus.

Multo minus igitur hoc, quam superiori argumento, vel necessitas, vel utilitas probari videtur.

III°. Ordines, usum Dominii Eminentis defendere conabantur, quia eorum esse existimabant, privilegia GUILELMI I urbibus data tueri, quae violata erant.

Vidimus quomodo anno 1574, tam Verae, quam Vlissingae privilegia quaedam datae sunt, inter quae primarium tenet locum jus suffragii art. 15 et 25 concessum. Verum insuper art. 1. GUILELMUS I nomine Regis promiserat: » *dat sijne Majesteijt ofte sijne nakomers de selve Stadt tot gheenen tijde sullen veralienneeren bij transporte, beleeninge ofte andersints in 't gheheele ofte deele etc.* » (1). Hunc articulum venditione anni 1581 violatum esse censebant, quia et emptione a PHILIPPO II, quo feuda ad Comitem redierunt et privilegio suffragii, Marchionatum extinctum esse putabant et sic aliquid venditum esse, quod revera non extabat.

Antequam quaedam de hoc articulo dicamus, mirum nobis visum esse fatemur, dubitatum umquam fuisse, utrum Marchionatus hoc articulo, vel universe privilegio

(1) BOXHORN l. l. T. I. p. 196 et 229.

peremptus fuerit. Nam aequae ac tales dignitates solemnibus diplomatibus constituuntur, consentaneum videtur simili modo eas etiam extinguere: exemplum habemus in ipso decreto Ordinum anni 1732; disertis enim verbis dicitur dignitatem Marchionatus abolitam esse; tale quid autem in toto privilegio haud deprehendimus, neque tam parvi momenti est res, ut tacite subintelligeretur.

Omnis dubitatio hac in re tribuenda est vocabulo *alienare*, quod venditionem prohibuisse videtur. Sed quamquam satis certum est, uti recte observarunt, tum Tutores FRISONIS in deductione, tum magistratus Verae in epistola citata, clausulam de non alienando referendam esse ad priorem venditionem, probabile non videtur privilegium etiam intellexisse venditionem *necessariam*, ut hoc in casu. Iniquum enim foret, privilegium effectum etiam suum habere in damnum creditorum, nam PHILIPPUS non satisfecerat conditionibus emtionis, nempe ut solveret debita et usuras; id si negligeret »bona rursus *ten koste en schade van den man-querenden kooper slechts met een kerkgebod* vendi deberent" (1). Praeterea mirum satis videtur, post tot annos quaestionem moveri, quae tum temporis ne agitata quidem fuerit: constat enim anno 1581, occasione alterius venditionis quaesitum non fuisse, utrum venditio licita fuerit nec ne; verum tantum, an utile foret et praesertim an prudenter fieret, tempore tam periculoso venditionem periclitari, quippe incerto, quis em-

(1) Deductie p. 18.

tor evaderet. Revera si epistolam Archiducis, vel decretum Curiae Hollandiae, vel etiam Ordinum inspiciamus, nihil reperiemus unde confici posset, alicui in mentem venisse venditionem impedire, quia non liceret. Contra vidimus, Curiam eam concessisse, ac Ord. Hol. Principem ad emtionem hortatos fuisse, opemque suam obtulisse (1): omnia igitur impedimenta unice tribuenda existimamus metui ne urbes in potestatem venirent extraneorum. Hanc ob causam Ord. Hol. caverunt: »*dat niemand buiten hunne bewilliging voor kooper werd aangeteekend*» (2). Neque verosimile est Ord. Hol. Principem ad emtionem incitasse, si persuasum habuissent, venditionem illicitam fuisse.

Argumentum, quod GUILIELMI I obtrectatores attulerunt: Principem scil. creditores incitasse, ut venditionem impetrarent, et tali modo eas urbes acquireret, quippe nullis nitens fundamentis, refutare operae pretium non esse existimavimus.

Porro si verum esset, Marchionatum extinctum esse priori venditione, quo simul ad Comitem rediisset et sic in numerum urbium suffragantium redactae fuissent Vera et Vlissinga, quare tunc opus fuisset eis privilegium suffragii dare?

Ordines quoque in Deductione p. 23 contendunt: anno 1581, neque ab Ordinibus consensum ad venditionem dari potuisse. Sed merito nunc quaerimus, quomodo GUILIELMUS II anno 1647 annuentibus iis,

(1) Cf. supra C. II. S. I. § 3.

(2) Resolutie v. Hol. 20 Meij 1581.

Domburgum et Westcapellam vendere potuerit, quae etiam partem Marchionatus efficiebant? Aequitas enim paribus in causis paria jura desiderat.

Sed et plura afferre possumus argumenta, Marchionatum a PHILIPPO II peremtum non fuisse; nam quare suo nomine statim CAROLUM A BRIMEN Comitem DE MEGEN, Marchionem inaugurari jussisset? (1). Quomodo dein anno 1568, Epistola diei 21 Junii, ADOLPHUM dominum DE WACKENÉ, qualitate Marchionis, delegare potuisset, ut eum in concilio Ordinum representaret dignitate Primi Nobilis, ut antea MAXIMILIANUS fecerat (2)? Insignia, quae in instrumentis publicis adhibebantur, nonne mutata essent, si revera Marchionatus extinctus fuisset? Sed nihil hac de re, imo quidem contrarium reperitur.

Transimus ad alteram quaestionem; utrum nempe Ordines, quippe Domini (*Leenheeren*) investituram Vassallo denegare potuerint?

Nemo sanae mentis erit, qui hac de re dubitaret, neque id Ordines in Deductione fecerunt (3). Sed quum probare conati fuerint Marchionatum extinctum esse, hac de re quaestionem non amplius moveri posse putaverunt. Verum si ex supradictis persuasi erimus, Marchionatum revera peremtum non fuisse, nemo erit

(1) BOXHORN l. l. D. I. p. 228.

(2) Idem l. l. D. II. p. 523.

(3) Deductie p. 46. Notulen v. Zeel. v. 1724 in Bijlagen.

credo, quin adhuc dubitaret, Ordines plane contra principia Juris Feudalis egisse. Nam uti ab una parte Vasallus Domino praestare debet fidem, homagium, jura aulica, caet. sic quoque ab altera Dominus tenebatur Vasallo investituram dare. Natura enim feudi est, ut si princeps investierit capitaneos suos de aliquo feudo, non possit eos devestire sine culpa (1). Ubinam hic culpa aliqua quaerenda? Ipsi Ordines fateri debebant, Principem causam nullam metui praebere. Sola suspicio nimiam curam ac sollicitudinem efficiebat, neque exemplum praesto iis erat idoneum, unde noxiam et periculosam Marchionum superiorum probare poterant auctoritatem. Praeterea ne id quidem quod Ordines promiserant, tenebant; nam quum anno 1702 Ord. Gen. epistolâ eos rogassent, ne aliquem, durantibus controversiis de successione GUILIELMI III, feudis investirent, idque spocondissent, (cf. supra C. II. S. II. § 2) tamen adhuc eodem anno, jus magistratus creandi et sequenti anno jura quoad res naufragas, partes sc. dignitatis et juris Marchionis, sibi arrogaverunt.

Sed et paullo post ulterius progressi, effecerunt ut Ord. Hol. decreto 21 Octobris 1705 constituerent: »*dat de Hooge Raad bij provisie gedispenseert sal werden van de judicature.*» Tunc temporis Curiae Supremae erat, causas cognoscere Dominos inter et Vasallos. Antea ipse Comes, vel eorum Vice-Comites eam jurisdictionem habebant, quod mox tamen mutatum, propria tribunalia instituta sunt, ac sic dein quaestiones

(1) Feud. L. I. T. VII.

de feudis Curiae Supremae commissae sunt (1). Recusari igitur a Curia non potuit, litium de feudis diremtio: contrarium enim id foret articulo 39 Magni Privilegii MARIAE quo constitutum est: »*dat de Graven ofte hare Nakomelingen niemands goet, leen ofte erve binnen den lande van Zeelandt tot haren tafel leggen en sullen, noch iemand bij provisie uijt sijne possessie stellen en sullen na dat die nature ende conditie van den goeden sijn, eerst verwonnen sijn en daarna geëxecuteerd werden, navolgende die rechten en costuimen van den Landen, Steden en Plecken daar die sententie of condemnatie gegeven of afgedaan sal worden*» (2). Articulus hunc Ordines sic explicuerunt, quod generaliora quaedam contineret, neque aliquid commune haberet cum casu praesenti, ubi utilitas publica eum applicare non admittebat. Inde apparet non posse negari, ab iis contra privilegium actum esse, verum id licere, quoniam causas graves adesse existimarent, ut Dominio Eminente uti possent.

Eadem fere ratione articulus I. Cap. II. Chorae Zeelandiae interpretari conati sunt, quo praecipiebatur: »*item dat soo wie eenige Leengoeden, of andere goeden rustelijck en vreedelijck beseeten heeft jaer en dagh, die sal in redelijck en vreedelijck besit blijven tot dat hij met rechte daaruit gewonnen wordt*» (3). Articulus illum tantum de possessione privatorum agere conten-

(1) BILDERDIJK l. l. D. II. p. 308.

(2) Groot Pl. B. D. II. p. 669.

(3) SMALLEGANGE Cron. van Zeel. D. I. p. 342,

derunt. Sed parum attendisse videntur inscriptionem Cap. II. hujus Chorae, quae sic audit: »*van Materien, Possessorien en Petitorien, van Leengoeden, Erfgoeden, huizen etc.*» (1). Nequaquam etiam concedere voluerunt se articulum 2 Unionis Ultrajectinae violasse, quo Ordinibus mandatum erat »*te administreeen goed Recht en Justitie*» (2).

Apparet ex omnibus quae hucusque retulimus, Ord. Zel. unice causam suam defendere potuisse ac debuisse, Dominio Eminente. Et quis non lubenter assentiretur dicto Ordinum Gelriae: »*dat van deze kwestie te willen maken een enkel object van Politie soude kunnen opgenomen werden, als of hetselve sproot uijt eene diffidentie om de saake te laten komen onder het ooge van een neutraal Regter, om daarover te oordeelen volgens eed ende conscientie naa regt ende volgens de wetten van den Lande*» (3). Numquam enim famosum illud decretum anni 1732 factum fuisset, si quaestio Ordines inter et Domum Arausiacam apud judicem competentem acta esset. Quare, si causa eorum justa fuisset, tantam dedissent operam, Curiam Supremam eam non cognoscere?

Ex iis igitur quae diximus, satis perspicuum esse credo, Ord. Zel. hac in re injuste omnino egisse. Nam

(1) Gr. Pl. B. D. IV. p. 985.

(2) Ibidem D. I. p. 10.

(3) Cf. supra C. II. S. II, § 2.

quamquam dubitem aliquem esse, qui non videret principia Juris Feudalis turpiter eos violasse; nemo sane erit, qui usum Dominii Eminentis in casu Marchionatus probare possit. Et si acerbum illum Domus Arausiacaе adversarium **BIJNKERSHOEKIUM** dubitantem legimus, an in ea caussa ratio ejus juris occupandi satis fuerit idonea, (1) affirmare non haesitamus, Ord. Zel. auctoritate et potestate sua abutentes, Principem **GUILELMUM IV**, legitimum Verae et Vlissingae Marchionem, iniquo plane modo tractasse.

(1) **BIJNKERSHOEK** Quaest. Jur. Pub. L. II. C. XV.

TANTUM.

ADDITAMENTUM.

Jam §^{us}, in qua de Dominis Verae et Vlissingae nonnulla dicere mihi proposueram, typis mandata fuit, quum in Ephemeridio dicto *de Gids* hujus anni N°. 5. p. 237, judicium invenirem tractatus alicujus V. D. Mr. H. v. WIJN, quem ille anno 1794 ad Societatem Scientiarum Zelandicam miserat, inscripti: *Onderzoek naar den tijd der regering van WOLFAARD den Tweeden en Derden, Heeren van Vere, uit den huize van Borselen. Middelburg, bij de Gebr. ABRAHAMS, 1837.* Et quum paullo post ipse libellum hunc legissem, non abs re esse existimavi, verbo de eo monere; saltem lectioni commendare.

Statim eo tempore, tractatus collegio cuidam eruditorum commissus est. Unus eorum, de nonnullis in eo obviis thesibus, epistola cum D. v. WIJN egit, eique tractatum remisit. Post obitum D. v. WIJN exsecutores

scriptum invenerunt, ac Societati reddiderunt. Societas, quamquam multi jam praeteriissent anni, perdignum tractatum aestimaverunt, ut typis mandaretur. Operae pretium quoque erit ea legere, quae de eo annotavit Nob. Vir. J. C. DE JONGE in vita H. v. WIJN, pag. 99.

Praecipuum quod probare conatur eo redit, quod in genealogia Dominorum Verae, inter WOLFARTUM II, qui anno 1345 prope Stavoram interfectus esse dicitur et WOLFARTUM III, qui MARGARETHAM ab Arnemuda uxorem habuit, alius adhuc WOLFARTUS regnasse debet.

Porro omnia quae hoc tractatu continentur, tabula genealogica jussu Societatis confecta, illustrantur.

Jam 2us, in qua de Dominis Verae et Vissingae
nomine dicere non proposueram, typis mandatum fuit,
quum in Ephemeridibus dicto de Gids hujus anni 17° 5.
p. 237, judicium invenire tractatus aliquos V. D.
Mr. H. v. W. qui quum ille anno 1794 ad Societatem
Scientiarum Zelandicam misisset, inscripti: Onverzoek
naar den tijd der regering van WOLFAARD den Yver-
den en Breda, Heeren van Kere, uit den huize van
Borselen. Nijdelburg, bij de Gebr. ARNEMANS, 1837.
Et quum paulo post ipse libellum huic legisset, non
abs te esse existimavi, verbo de eo monere; aliam
sectioni commendare.
Statim eo tempore, tractatus collegio eandem cir-
culatorum communicasset. Unus eorum, de nominibus in
eo habitis thesibus, epistola cum D. v. W. exegit, eique
tractatum remisit. Post obitum D. v. W. in executionem

THESES.

I.

Lex, qua Romulus foetum triennio majorem necare vetuit, revera sensum humanitatis ostendit.

II.

Definitiones nuptiarum, tam in § 1 Instit. *de pat. pot.*, quam in l. 1 ff. *de ritu nuptiarum*, omnes polygamiae species excludunt.

III.

Principium Tit. IX, Lib. I Instit., minus convenit cum juris conditione, tempore Justiniani.

IV.

Caussae exhaeredationis justae in C. III et IV. Nov. 115 a Justiniano memoratae, interpretatione analogica extendi nequeunt.

V.

Error in persona, de quo in art. 180 C. Civ. Nap. mentio fit, stricte accipiendus non est.

VI.

Non facimus cum Cl. von ALMENDINGEN, querens patri post mortem matris subjungi tutorem subrogatum.

VII.

II.

Testamentum rescindi potest actu privato, etsi non contineat haeredis institutionem.

VIII.

Neque e Cod. Civ. Nap., neque Neerl. perspicuum est, an ususfructus legalis parentibus concessus per emancipationem extinctus, emancipatione revocata reviviscat, nec ne.

IX.

Omnino probandum videtur, praesumptiones art. 720 — 722 C. Civ. Nap. memoratas nova legislatione abrogatas esse.

X.

Non dubitandum videtur, quin secundum art. 59. C. P. verba, socii eadem poena affici debeant, quam auctores criminis, vel delicti.

XI.

Recte M. P. Rossi, *Traité de droit Pénal*, p. 33, vitia Cod. Poen. Nap. indicans dicit: »aussi trouve-t-on dans le Cod. Pen. élevé au rang de delit et de crime, ici un fait utile et licite, tel qu'une reunion de vingt et une personnes, quelque louable, qu'en soit le but.»

XII.

Quamquam gratia in nonnullis caussis probanda omnino sit, tamen semper aliquid de legum reverentia, poenarumque metu detrahit.

XIII.

Lege nostra Fund., collegiis quae dicuntur *Hoogheemraadschappen*, jurisdictio adempta esse videtur.

XIV.

Infelix civitas, in qua nihil eorum quae sentias;
infelix item, in qua quodcumque sentias licet profiteri.

XV.

Coloniae Americanae anno 1773, non sine justa
caussa contra M. Britanniam rebellabant.

XVI.

Machinarum usus omnino probandus est, quam-
quam forte initio minus prodest.

XVII.

Praecepta religionis in scholis inferioribus, neque
doceri *possunt*, neque *debent*.

XVIII.

Nulla ecclesia bene ordinata, constare potest sine
symbolis et liturgiis.

XIX.

Recte MABLY, *Principes des Negotiations* C. XII, di-
cit: » un peuple ne doit pas faire la guerre pour placer
ses Princes sur des trônes étrangers. »

XX.

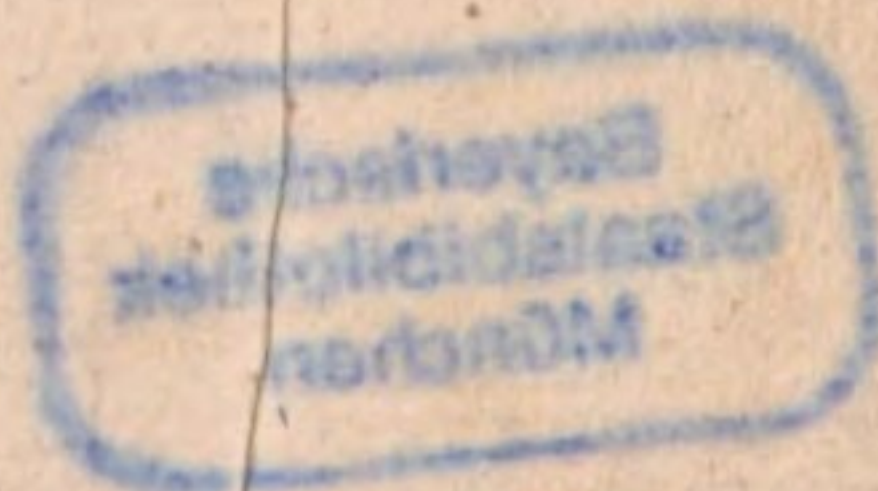
Omnino facio cum MARMONTEL *Belisaire* p. 173.

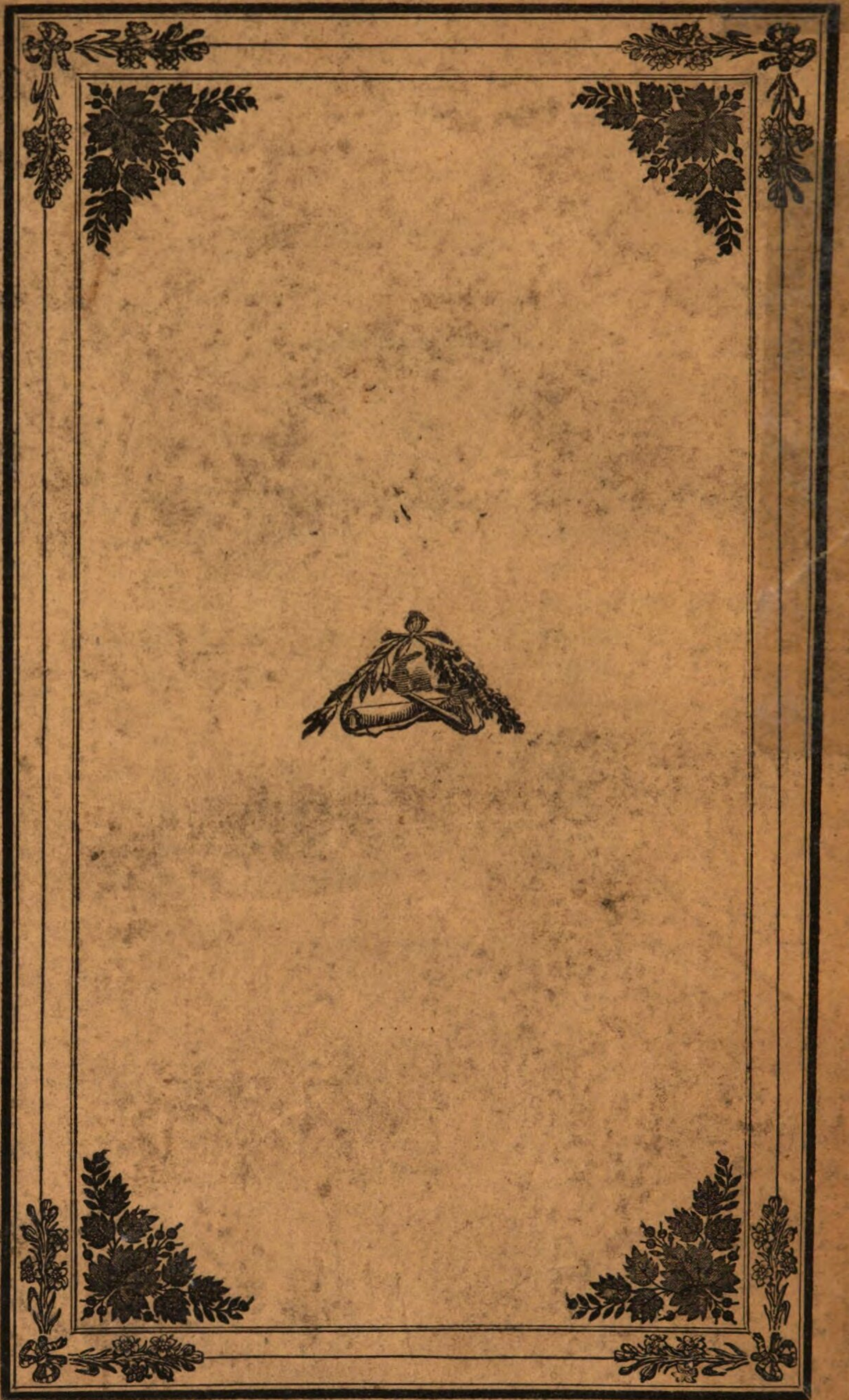
» Dieu remet aux Princes le soin de juger les actions des hommes, mais il se reserve a lui seul le droit de juger les pensées; et la preuve que la verité ne les a pas pris pour arbitres, c'est qu'il n'en est aucun, qui soit exempt d'erreur."

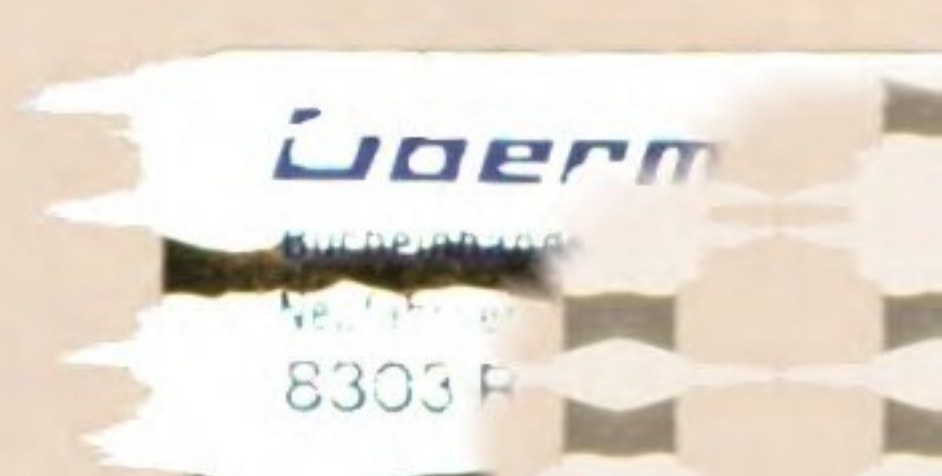
CORRIGENDA.

Pag.	2. reg.	9. <i>singulari certamine lege</i>	<i>Singulari Certanino</i>
»	8. »	9. <i>militaris</i>	» <i>Militaris</i>
»	8. »	20. <i>us</i>	» <i>jus</i>
»	17. Nota 2.	HALMA 1. 1.	» <i>HALMA Toon. der Ned.</i>
»	18. reg.	4. <i>Antonii</i>	» <i>ANTONII</i>
»	20. »	15. <i>civilem</i>	» <i>Civilem</i>
»	23. »	6. <i>Arnemuda</i>	» <i>Arnemuda</i>
»	23. »	16. <i>Judicos</i>	» <i>Judices.</i>
»	29. »	4. <i>Hac</i>	» <i>Haec</i>
»	37. »	5. 1581	» 1584
»	44. »	5. <i>Julii</i>	» <i>Julii</i>
»	51. »	9. <i>Zirisaeensis</i>	» <i>Ziriseënsis</i>

Caeteris ignoscat L. B.

Cau, Janus P.

Dissertatio historico-politica inauguralis continens historiam
marchionatus Verae et Vlissingae

Lugdunum Batavorum 1838

Belg. 42 f

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10272924-8